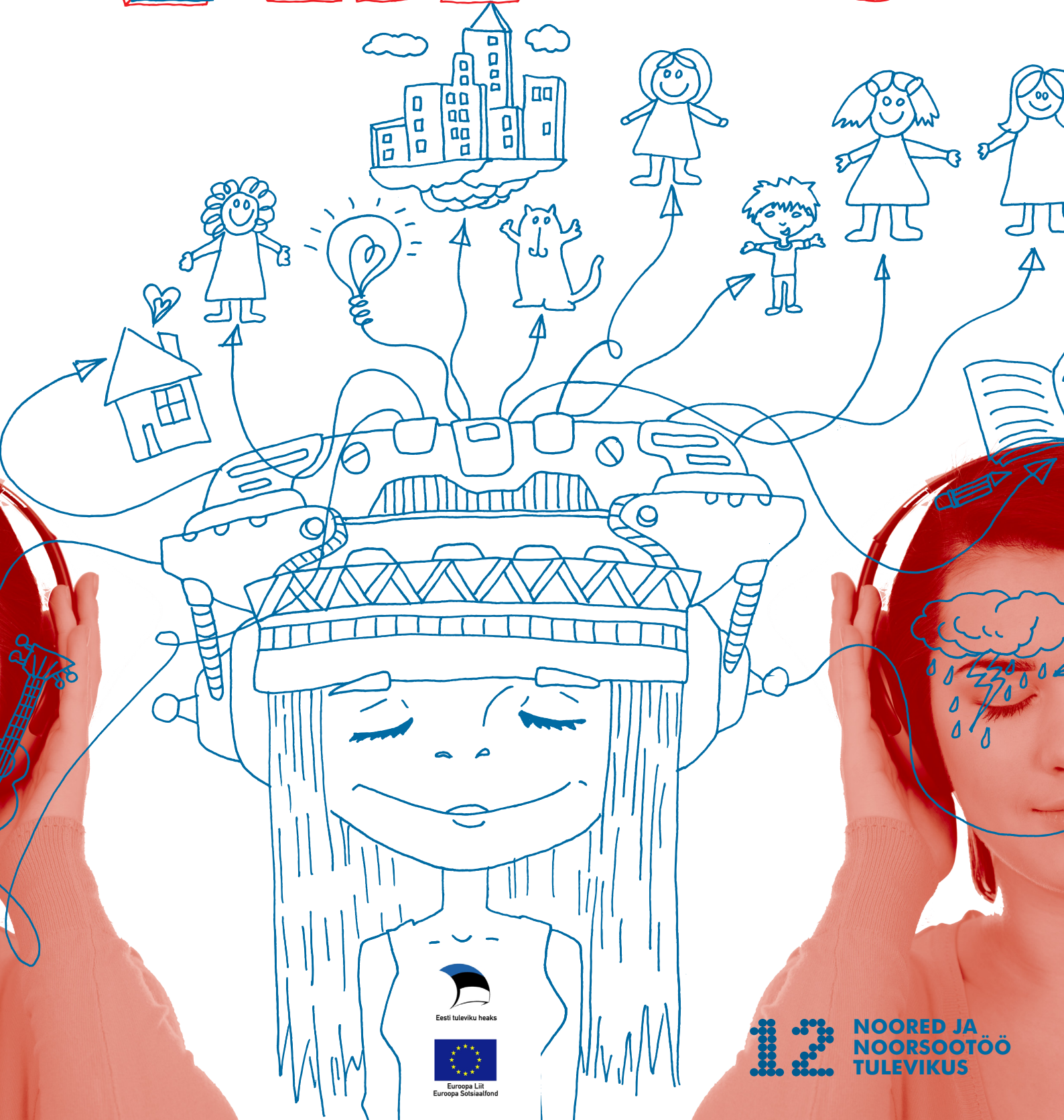

MEHUS

NOORED JA
NOORSOOTÖÖ
TULEVIKUS

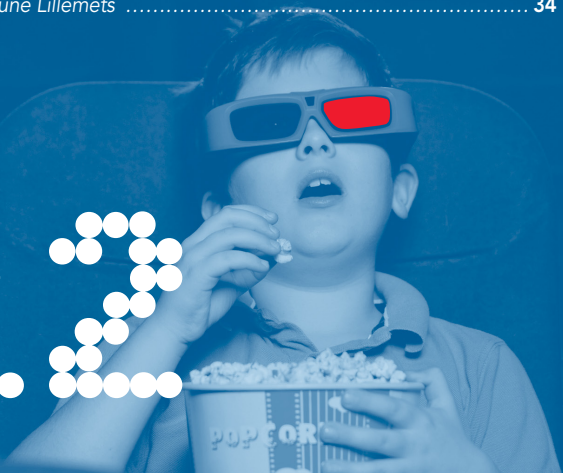
Marju Lauristin: igal Eesti noorel on võimalik midagi saavutada <i>Liis Kängsepp</i>	4
Howard Williamson: noorsootöö aitab noorel muutuda <i>Liis Kängsepp</i>	6
Generatsioon Y – kas maailma hukutaja või päästja? <i>Ott Pärna</i>	8
(Eesti) Noorsootöö hämar tulevik <i>Piret Talur</i>	11
Rahvaloenduse tulemusest – kiiresti ja noori puudutavalt <i>Koit Meres</i>	13
Võidujooks tööga <i>Kristjan Port</i>	16
Maanoorte lahkumine – paras pähel noorsootöötajale <i>Raili Nugin</i>	18
Noorte tulevik sõltub suuresti riigi ja ühiskonna soosingutest <i>Silja Ratt</i>	21
Kas Eestist saab multikultuurne riik? <i>Mart Rannut</i>	22
Saaremaa noored näevad multikultuursuses nii ohte kui ahvatlusi <i>Laur Vastfeldi uurimustöö</i>	24
Tehnoloogiate kiire areng muudab õppimise lõbusamaks <i>Lehti Pilt</i>	26
„Väärtusta tulevikku“ seminaridel õpivad noored eesmärged seadma <i>Maario Laas</i>	28
“Minaleidja” – projektijuhtimise kogemus ja karjäärivalik ühe hoobiga <i>Martin Sepp</i>	30
ENL noorte tulevikust <i>Hannes Lents, Edvard Ljulko</i>	32
Spikker noorsootöötajale: valdkondlikud uuringud <i>Aune Lillemets</i>	34

Tulevikku, mis näis veel mõne aja eest stabiilselt paremuse poole liikuvat, on pärast viimaste aastate muutusi oluliselt keerukam ette aimata. Finantskriis, tööpuudus, eurost tingitud ebakindlus, toidu- ja energiahinnatõus on vaid mõned näited sellest, mis sunnivad meid asjadele uue pilguga vaatama.

Majanduseksperdi ja ettevõtja Ott Pärna meelest seisneb fundamentaalne väljakutse selles, et enamuse jaoks pole homme elatustase parem kui eilne, millega on mitu põlvkonda õhtumaaalasi juba harjunud. Eelpool loetletu muudab ka tuleviku ennustamise oluliselt keerulisemaks, kui väga me seda ka ei sooviks, et luua endale turvalisust sisendavat illusiooni. Seekordne Mihus püüab vaadata tulevikku – mõista seda, kuidas muutub elu ja muutuvad noored, et noorsootöötajad saaksid selle pinnalt teha omad järeldused.

VALIKUID ON PALJU

Eesti erineb praegu juba märgatavalt mõnekümne aasta tagusest ajast. Paljuski on elu läinud kergemaks. Kui Nõukogude Liidus oli kõigest puudu (nappis teavet, võimalusi ja kaupa, piiratud oli liikumisvabadus jne), siis nüüd on häda pigem selles, et järjest raskem on valida ning orienteeruda võimaluste paljususes. Võttes arvesse suhteid, elukutseid, elustiili, kohti, kus elada, on noortel varasemaga võrreldes palju rohkem võimalusi ja valikuvabadust.

ON TÄHTIS

Samas on aga kindlustunnet oma valikute õigsuse osas vähem. Tänapäeval on erandiks need, kes õpivad selgeks ameti ja võivad loota, et sellest piisab pensioniანი tööturul hakkama saamiseks. Meil pole pädevaid analüüse ennustamiseks milline on tööturg 25 aasta pärast, milliseid ameteid juurde tekib, millised kaovad. Tööturg eeldab aga üha enam paindlikkust, mobiilsust ning võimet kiiresti muutunud olukordadega kohaneda ja uusi teadmisi omandada. Hästi tulevad toime need, kes suudavad eristuda, ehk julguvad jalga panna „mõtlemisjalatsid“ nagu soovitab Kristjan Port.

Briti sotsioloog Anthony Giddens, kes on põhjalikult uurinud informatsiooni ülekülluse probleemi ning valikuid, toob esile küllusega kaasneva ambivalenttsuse. Valikud võivad olla vabastavad, sest võimaldavad muutuda selleks, kes me soovime olla. Samas võivad need kujuneda häirivaks, põhjustades emotsionaalset stressi ning nõudes pidevat riskide ja võimaluste analüüsi.¹

Ehk siis elus hästi toimetulemiseks vajavad noored üha suuremat eneseteadlikkust selekteerimaks infoputuses olulist ebaolulisest ning nägemaks enda rolli ja mõju ühiskonnas.

SOTSIAALNE KÜPSUS

Kuidas selekteerida välja oluline, kasulik ja endale vajalik? Peame tunnistama, et see pole lihtne ka elukogenud inimesele, seda keerulisem elu alustavale noorele. „Väärtusta tulevikku“ seminaridel gümnasistidega suhelnud Maarjo Laas tõdeb, et paljud noored vajavad abi oma eesmärkide ja sihtide seadmisel. See ei toimi aga mitte valmis lahendusi pakkudes, vaid noorte tähelepanu juhtides sellele, kuidas oma teadmisi kasutada ja seeläbi oma tulevikku kujundada.

Kindlasti aitavad tulevikuks vajaminevat paindlikkust noortes kasvatada erinevad osalemisvõimalused: vabatahtliku töö, piiriülesed projektid, samuti õpilasvahetused, võimalused ühes eakaaslastega algatada projekte ja lahendada seeläbi ise olulisi kohalikke või ka üleriigilisi probleeme, omandada tulevikuks vajalikke oskusi ja teadmisi (hea ülevaate sellest annab projekt „Minaleidja“ seekordses ajakirjanumbris) jne. Kõik need võimalused avardavad noorte maailmapilvi ja samuti nägemust iseendast ning oma tegevuse mõjust ja olulisusest.

Võrreldes paljude teiste Lääne-Euroopa noortega on Eesti noored ühiskonna muutmise osas soodsamas seisus, arvab emeriitprofessor Marju Lauristin. Konverentsil „Noored tulevikus“ peetud kõnes iseloomustas ta tänaseid noori, kui olevikukeskseid, emotsionaalseid, hedonistlikke ja protestimeelseid. Need on väärtomadused, mis aitavad trotsida võimalikke raskusi ja tuua ühiskonda vajalikke muutusi.

Noortega arvestamine ja nende kaasamine otsuste kujundamisse on noorsootöö panus noorte ühiskonnaküpsuse kasvatamisel. Me näeme juba praegu, et on kasvanud noorte algatusvõime, nad julgevad end eest seista (nt kõrgharidusreformi vastane protest möödunud aasta alguses, ACTA-vastane protest) ega ole ammu enam pelgalt kõrvaltvaatajad.

IDENTITEET

Vastukaaluks tegusatele ja võimekatele noortele, näeme ka neid, kes põruvad tööle kandideerimise formaalsustes, sest nad ei tea, kuidas end esitleda. Kes ei tunneta enda vajalikkust ja olulisust ega näe seepärast ka oma potentsiaali. „Igaüks on tähtis,“ lausub Marju Lauristin konverentsil. Eestlasi on vähe ja seepärast on oluline hoida igaüht, ning toetada rohkem neid, kel reaalsuse ja iseenda tajumisel on suuremat tuge vaja.

Me loome oma identiteedi iseseisvalt, kuid toetume meid ümbritseva muljele ning näeme end teiste inimeste silme läbi. See, kuidas noored ennast tajuvad, on segu sellest, kuidas nad näevad iseennast ning mida teised neis hindavad ja näevad.²

Noorsootöötaja saab olla peegliks, aitamaks noorel mõista, kuidas ta mõjub teistele ja teised temale; mis on talle hea ja mis mitte; mida ta tahab teha ja mida mitte; kus on piirid ja kuidas neid hoida (nt internetiavarustes enda kohta levitatava teabe osas). Selleks peab noorsootöötaja olema eelkõige iseendast väga teadlik, tal peavad olema juhivõimed ning samas oskus loovalt läheneda, et peegeldamine toimuks sundimatus õhkkonnas.

Maailm meie ümber muutub ja muutused esitavad meile nõudmisi. Inimese olemus jääb aga ikkagi samaks: oleme tundlikud, sotsiaalsed ja arutlevad ning vajame arenemiseks ja edasiliikumiseks enda ümber häid ja heatahtlikke „peegleid“.

Peatoimetaja Kaire Talviste

Allikad:

1 Giddens, A. (1991): *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford University Press, Stanford.

2 SALTO kultuurilise mitmekesisuse ressursikeskus: „Noortest aru saamine. Identiteet ning selle rolli uurimine rahvusvahelises noorsootöös.“

MARJU LAURISTIN:

IGAL EESTI NOOREL ON VÖIMALIK MIDAGI SAAVUTADA

Marju Lauristini
intervjuueeris
vabakutseline
ajakirjanik
Liis Kängsepp

Emeriitprofessor Marju Lauristin leiab, et Eesti on hetkel väga erakordses olukorras: esimest korda pika aja jooksul on noorel põlvkonnal võimalik tunnetada, et nad saavad osaleda selle maailma loomises, mille võtavad üle nende järeltulijad.

Marju Lauristin usub, et võrreldes paljude teiste Lääne-Euroopa noortega on Eesti noored ühiskonna muutmise kohapealt soodsamas seisus. Viimase saja aasta jooksul on Eesti ühiskond korduvalt murangulisi etappe läbi teinud. Meid on väntsutanud sõjad, riigikordade vahetused, repressioonid.

„Eestis on aeg lõigatud väikesteks juppideks. Viimase sajandi jooksul pole ükski põlvkond saanud rahulikult oma tööd teha. Igal põlvkonnal on olnud mingi katkestus,“ selgitas Lauristin. „Meil pole Skandinaavia maadele omast stabiilsuse kultuuri. Seepärast meile kogu aeg tundubki, et aega on

vähe. Me ei usu kokkulepetesse, sest me ei tea, kas neist ka homme kinni peetakse. Põhjamaade ühiskonnad ongi kokkulepetele rajatud.“

Lauristini hinnangul on Eesti praegu esimest korda viimase saja aasta jooksul olukorras, kus noored saavad teha plaane ajaks, mil neil on lapsed ja lapselapsed, ning osaleda sellise riigi ja maailma ülesehitamises, mille võtavad üle nende järeltulijad.

„See on väga haruldane olukord. Oleme nagu alguses: hüppasime ühest süsteemist teise ja oleme nüüd ehmatusest üle saanud. Noored pole õnneks ehmatust läbi teinud,“ lausub Lauristin. Ta lisas, et Eesti olukord on kirju, sest tegu on korraga nii traditsioonilise kui ka revolutsioonilise ühiskonnaga. „Eesti ühiskond on väike ja suures muutumises, ta pole jõudnud küpsusfaasi. Seega on igal noorel inimesel võimalus midagi saavutada.“

Just väiksus ja suurtes muutustes olev ühiskond annavad Eesti noortele rohkem võimalusi olulisem protsessides kaasa rääkida ning neid mõjutada. Suurtes ja arenenud riikides on asjad juba valmis ja paika loksunud. See tähendab samas, et muutused tulevad raskemalt ja võtavad rohkem aega. Eestis on aga üks eestlane kümneid kordi olulisem kui üks poolakas Poolas või tuhandeid kordi olulisem kui hiinlane Hiinas. Nii on meil kõigil rohkem võimalusi ja võimu oma riigi tulevikku suunata.

„See tähendab samas, et kui keegi meist teeb midagi valesti, on ka selle järellainetus ja mõju mitmekordselt suurem. Noored ja lapsed ei teadvusta nii kergesti, et nendest sõltub midagi,” lisas Lauristin. „Noorsootööst rääkides on samuti oluline tekitada hoiak, et **asjad ei sõltu mitte ainult sellest, kes juhib, vaid igahihest.**”

Just Eesti väiksus ja tilluke rahvaarv ning sellest tulenev suurem järellainetus on Lauristini hinnangul ka meie kõige suurem risk. Ta tõi paralleeli paekivil kasvava nõrga taimestikuga – kui sealt traktoriga üle sõita, on uut taimestikku raske peale kasvatada. Seega peakski noorsootöö ülesanne olema aidata noortel mõista, et me sõltume üksteisest ja vastutame üksteise eest ning et iga inimene eraldi on Eesti jaoks väga tähtis.

„Peaksime katsuma sallimatust välja juurida. Noorsootöö peab ühendama avatuse ja sallivuse erinevuse suhtes,” lausus Lauristin. Noorsootöötaja ei saa tema meelest olla halvas tähenduses politseinik ega noortele oma arvamus jõuga peale suruda. **Pigem peab noorsootöötaja olema liider, kes on vajadusel ka treener või lavastaja, kes noorte mängu ise väljakul kaasa mängib.** Ta aitab noortel esitada endale küsimusi, mida nad ise saavad teha ja mis sellest muutub ning kuidas oma elu põnevamaks teha.

„Muidugi peaks noorsootöötaja olema eneseteadlik ja haritud. Ta peaks pidevalt tegelema mõtestamisega, milleks ta on suuteline ja kas saaks paremini,” lausus Lauristin.

Samuti peaks noorsootöötaja mõistma, et kultuuris toimub praegu väga oluline nihe, kus tähtsamale kohale tõuseb meediakeskne meelelahutuslik elulaad

ja tarbijalikkus. „See tähendab, et inimene vaatab ka ennast kui kaupa ja kõike, millega kokku puutub, kui brändi,” selgitas Lauristin. „Peame harjuma, et väärtused ja suhted on teistsugused. Et huvid ja suhtumine ühiskonda on teistsugused. Noored on olevikukesksed, emotsionaalsed, hedonistlikud ja protestimeelsed.”

Nende muutustega kohaneb ka poliitika, mis tähendab, et noortega on lihtsam manipuleerida. Siingi saab asjade paranemisele kaasa aidata noorsootöötaja, õpetades noortele ennast kõrvalt vaatama ja analüüsima, milline on inimeste vastastikune mõju üksteisele. Kui puudub oskus kõrvalt näha ja analüüsida, milline on meie mõju teistele ja teiste mõju minule või kuhu tegelikult minna tahame, võime piltlikult öeldes surfilaualt maha kukkuda.

„**Inimese jaoks on tähtis, et tal oleks lugu, mida ta oskab ise tajuda ja teistele edasi anda. Lugu sellest, kes ma olen, kuhu lähen ja miks,**” lausus Lauristin, kelle hinnangul on oluline, et noored ei tunneks, nagu nad oleksid üksinda. „Inimese loomulikus olekus on kõige tähtsam mõelda endast. Ja kui seda saab teistega jagada, siis see on heaolu allikas.”

RISKIÜHISKOND SUNNIB MENTAALSE SURFILE

21. sajand on globaalse riskiühiskonna sajand, kus otsuseid tuleb võtta vastu suhteliselt ebamäärasel olukorras. Termin juurutaja, saksa sotsioloog Ulrich Beck võrdleb riskiühiskonnas elavat inimest surfariga, kes peab olema kõigi meeltega avatud tunnetamaks, kus on tasakaalupunkt ja vool, mis viib edasi, või kus on laine, mis tõmbab ta pikali. Inimene peab riskiühiskonnas võtma mentaalse surfamise hoiaku – peame olema teadlikud, kus on meie tasakaalupunkt ja mis viib meid edasi, samas peame ka mõistma, mis võib olla ohtlik ja viia uppumiseni.

„Siin ei ole tähtis mitte ainult info hankimise oskus, vaid oskus sellega ka midagi peale hakata ja seda õigete valikute tegemiseks kasutada. See sõltub aga sellest, mida iseendast teame ja kuidas see võib mõjutada teisi,” selgitas Lauristin.

Milline on noorte suhe ühiskonnas toimuvaga? enesekeskne, individualistlik olevikukeskne, hedonistlik emotsionaalne, pildiline traditsioonilisi hierarhiaid eirav protestimeelne

Millist vastukaalu ja tuge saab noorsootöö pakkuda? väärtuspõhine *contra* meelelahutuslikkus reaalsus *contra* virtuaalsus mõtestatus *contra* ignorantsus osalus *contra* ükskõiksus terviklikkus *contra* katkendlikkus ühine tegevus *contra* üksijäetus

NOORSOOTÖÖ AITAB NOOREL MUUTUDA

KES ON HOWARD WILLIAMSON?

Suurbritanniast pärit Howard Williamson on noorsootööd teinud enam kui 40 aastat. Noorsootöö juurde jõudis ta juba 15-aastaselt, kui asutas neljapäeva õhtuti koos käiva noorteklubi. Klubi sai alguse isiklikust vajadusest: teismeline Williamson otsis võimalusi, kuidas sõpradega soojas ruumis muusikat kuulata ja tüdrukutega tutvuda. Talle näis, et sarnaste tingimuste pakumine on noortele väga oluline ning nõnda ta noorsootöö juurde jäigi.

Pikka aega oli noorsootöö tema jaoks vabatahtlik tegevus, kuid 70ndate lõpus sai Williamsonist ametlikult poole kohaga noorsootöötaja. Ametlikuks noorsootöötajaks pidi ta toona saama põhjusel, et olla usaldusväärne kohaliku võimu silmis.

40 aasta jooksul on Williamson aidanud hallata noorteklubisid, töötanud tänavanoortega, õpetanud teisi noorsootöötajaid. Ta on aidanud noortel toime tulla narkoprobleemide, tööpuuduse, kodutuse ja õpiraskustega. Williamson on aktiivselt osalenud noortepoliitika vormimises.

Williamson töötab Glamorgani Ülikoolis Euroopa noortepoliitika professorina, ta on kirjutanud ohtralt noorsootöoteemalisi arvamustartikleid.

WILLIAMSONI MÄNGUREGLID:

- **praktiseeri heatahtlikku autokraatiat ja hoidu enamuse türanniast vähemuse üle;**
- **tee ruumi uutele tulijatele ja anna neile võimalus osalemiseks;**
- **loo võrdsed ligipääsu- ja osalemisvõimalused;**
- **kehtesta kindlad reeglid ja regulatsioonid;**
- **arvesta seaduste, kohaliku omavalitsuse regulatsioonide, enda ja noorte reeglitega;**
- **suuna;**

tee noorte eest ära ainult need asjad, millega nad ei saa vanuse pärast hakkama.

Noorsootöö on nagu aia harimine: et muru korralikult kasvaks, tuleb seda kasta, mitte sellel trampida. Noorsootöötaja peaks külvama seemneid, et noored õpiksid oma muresid ise lahendama, usub staažikas briti noorsootöötaja Howard Williamson.

Noorte ja nende probleemidega üle 40 aasta tegele-
nenud Williamson leiab, et noorsootöötaja amet
võib olla üks raskemaid maailmas. Noorsootöötajad
peaksid looma hea õpikeskkonna noortele, kes ei tule
noortekeskustesse mitte õppima, vaid lõbutsema ja
sõpradega aega veetma. Sageli ootavad noored aga
hoopis, et neile pakutaks mitmekülgset meelelahutus-
programmi, ilma et nad ise peaksid lillegi liigutama.

„Kuidas seda kõike ühendada? Me ju tahame neile
anda head võimalused tulevikuks ja tahame samas, et
neil oleks ka praegu tore olla,“ tõstatab Williamson
olulise dilemma. „Noorsootöös tuleb nende küsimus-
tega igapäevaselt tegeleda.“

AIDATA EI SAA KIIRESTI

Lisaks tuleb noorsootöötajatel silmitsi seista rahaja-
gajate ning poliitikutega, kes arvavad sageli, et lahend-
dused noorte probleemidele oleks pidanud olemas
olema juba eile. Nad ei taha tunnistada seda, et prob-
leemsed noored ei muutu üleöö ja mõnikord võtab
tulemuseni jõudmine aastaid. Noorsootöötajad ei saa
aga neid n-ö keerulisi noori hüljata. Williamson toob
enda tööst näiteks noormehe, kelle probleemide la-
hendamine võttis aega kuus aastat.

„See ongi noorsootöö – jääda truuks kohutavas seisus
noortele ja olla nende jaoks olemas siis, kui nad on
valmis muutuma,“ ütleb Williamson. „Poliitikud ja
rahastajad muretsuvad aga eesmärkide pärast. Nad
tahavad, et meie töö oleks kuluefektiivne. Muidugi
on seegi oluline, ent kui see eesmärk hakkab domi-
neerima, ei tee me enam noorsootööd.“

Ta on kriitiliselt meelestatud Suurbritannias toimuva
suhtes, kus paljud valitsusvälised organisatsioonid
väidavad, et suudavad kiiremini ja odavamalt noorte
elu muuta. Organisatsioonid vajavad väga riigi toe-
tust ning selliseid lubadusi andes nad raha ka saavad.

RASKED „PISTAATSIAPÄHKLID“

„Nad saavad seda lubada, sest tegelevad lihtsate laste-
ga,“ on Williamson mures. „See sarnaneb pistaatsia-
pätklite söömisega: ikka on kergem esmalt ära süüa
need pätklid, millel koor kergesti lahti tuleb. Aga kui
tahame tõesti lahti murda suuri väljakutseid esitavaid
pätkleid, tuleb noorsootöötajatele anda aega nende-
ga tegelemiseks.“

Williamson on kokku puutunud mitme raske
„pistaatsiapähkliga“. Tema kannatlikkus on aidanud
nii mõnelgi omadega ummikus olnud noorel elu
joone peale saada. Ta on veendunud, et noorsootöö
saab aidata noortel muutuda. „Me suudame jõuda
nendeni, kes tarvitavad narkootikumide või jäävad
alaealistena rasedaks. Võib-olla suudame nad panna
mõtlemata ja oma elu muutma,“ usub Williamson.
Williamsoni sõnul on tema enda noorsootöötajaks
olemise kujunenud omamoodi kulgemiseks – ta saab
noortega tuttavaks, kerkivad lahendamist vajavad
probleemid ja nendega tegeletakse. Noorte kontekst
on erinev, noored on erinevad ja probleemidki on
erinevad. „Noorsootöö kulgemisega kaasneb lootus,“
ütlev Williamson, elupõline noorsootöötaja. Ta leiab,
et noorsootöötajatele kujuneb üha suuremaks välja-
kutseks selgitada noortele, mis on informatsioon ja
mis mitte, kuidas neil vahet teha ja asjakohast infot
ära tunda.

NOORI EI TULE HOIDA VATI SEES

„Informatsioon oli varem palju lihtsam. 30 aastat
tagasi oli info limiteeritud, nüüd on see kõikjal. Suu-
rem osa uuest tehnoloogiast on nii uus, et meil pole
õrna aimugi, mis mõju sellele meile tegelikult on,“
selgitab Williamson. „Võib täiesti vabalt juhtuda, et
noorel on Facebookis 860 sõpra, aga tegelikult on ta
väga üksik. Paljud noored arvavad, et nende elu on
võrreldes eakaaslastega väga igav. See kõik võib tä-
hendada ka noorsootöötajate rolli muutumist.“

Williamson on veendunud, et noorsootöötajate üles-
anne on luua keskkond, kus noored saavad õppida.
Selleks ei peaks noori hoidma vati sees, sest väikeste
ebaõnnestumiste kogemine on õppimiseks oluline.
„Õppimine on suuresti andmine – meile antakse
uusi ideid,“ ütleb Williamson. „Mõned ütlevadki, et
õpetada pole võimalik, meie võimuses on ainult luua
keskkond.“

Noorsootöös soovib ta alati arvestada sellega, mis
olukorras on noored ning milline on parasjagu noor-
tepoliitika. „Tuleb mõelda, kuidas need kaks asja
omavahel suhestuvad. Tuleb püüda leida, mis on just
teie riigis kõige olulisemad teemad, millega tegeleda.
Samas tuleks silmas pidada, et pole eriti arukas anda
lubadusi, mida pidada ei suudeta. Näiteks ei tasu
kuulutada, et suudate kahe aastaga lahendada noorte
tööpuuduse probleemi,“ soovib ta lõpetuseks.

Howard Williamsoni
intervjuueeris
vabakutseline ajakirjanik
Liis Kägsepp

Ott Pärna
majandusekspert ja
ettevõtja

Y-GENERATSIOON - KAS MAAILMA

Need on buumiaja noored, kes on sündinud vahemikus 1982–1999 ning keda nimetatakse ühtlasi mina- ja miks-põlvkonnaks. Nad seavad pea alati status quo kahtluse alla. Nad hindavad mõtestatud tööd ja isiklikku arengut¹. Üle 90 protsendi neist magavad mobiiltelefoniga². Samas on see ka põlvkond, kelle kätes on Eesti järgmine arenguhüpe – meie ühiskonna, demokraatia ja majanduse edenemine uuele, märksa väärtuspõhisele ja kindlasti rahvusvahelisemale tasemele.

Y-põlvkond erineb oluliselt oma eelkäijatest. Näiteks minu vanaisa Harryst, kes kuulus raske töö ja traditsioonide austajate põlvkonda. Samuti minu isast Priidust, kes kuulub beebibuumi põlvkonda ja kes hindab ennekõike lojaalsust. Ja ka minust enesest, kes ma X-põlvkonna liikmena peaksin teadja-meeste sõnul hindama töö ja eraelu tasakaalu.

Kas ja kuidas suhestub Y-põlvkond Eesti tulevikku või millist rolli kannab ta muutuste keerises olevas maailmas laiemalt, on üsna raske ennustada. Samas on midagi siiski juba teada. Teame, et lähikümnetel kahaneb arenenud Euroopa keskmine elustandard ja murenevad heaoluriigi ideaalid. Euroopa hoolekandesüsteem pärineb ajast, kui ühe pensionäri kohta oli vähemalt neli tööl käivat inimest. Järgneva paari aastakümne jooksul väheneb see poole võrra ja ühe pensioniealise kohta jääb vaid kaks töötajat-maksumaksjat.

Teame ka seda, et täna on Hispaanias ja Kreekas alla 25-aastaste noorte tööpuudus üle 50 protsendi. Selle, suures osas konkurentsivõimetu põlvkonna krooniks on vanematega koos elavad mehed (vanuses 25–34). Neid on Iirimaa ja Austrias üle 30 protsendi, Hispaanias ja Itaalias üle 40 protsendi ning Portugalis ja Kreekas koguni üle 50 protsendi.

Kas sellest järeldub, et Y-põlvkond viib maailma hukatusse (loe: rahutusse)? Ehk oleks juba viinud, kui oleks leitud revolutsiooniliseks situatsiooniks vajalik ühine vaenlane (mõnel pool on ta ka leitud), ühine iidol või alternatiivne ja usutavalt arengut pakkuv elukorralduse mudel. Seni, kuni maailmas jätkub kaoiline olukord ja uut arengumudelit pole välja mõeldud, tuleb mõista, kuidas mõtlevad töötavad ja töötud noored ning mida nad oluliseks peavad.

Üleilmne noorteuring³ sedastab, et noore jaoks kolm kõige olulisemat motivaatorit on: kommuun, õigus ja autentsus. Esmalt siis vajadus suhtlusringkonna, suhete ja kogukonna järele. Teiseks, ühiskonna ja üksikisiku õigus teha seda, mis on õige ja olla mõnes valdkonnas aktiivne. Kolmandaks, soovitakse näha asju autentselt ehk nii, nagu nad on. Kuid pidagem mees, et need on hügieenifaktorid, mis ei likvideeri, kuigi võivad mingil määral leevendada, noorte töötusest ja sotsiaalse rolli puudusest tulenevat frustratsiooni.

1 PWC, Millennials at Work: Perspectives of a New Generation, 2008

2 PewResearchCenter, <http://pewresearch.org/databank/dailynumber/?NumberID=1090>, 18.11.2012

3 McCann Worldgroup, The Truth About Youth, May 2011

GENERATSIOON

KAS
MAAILMA
HUKUTAJA
VÕI PÄÄSTJA?

HUKUTAJA VÕI PÄÄSTJA?

Need on olulised asjad, mida peavad mõistma ka valitsejad – nii laias maailmas kui kodu-Eestis. Noored võivad küll olla vait, tegeleda muude asjadega ja n-ö jalgadega hääletada, kuid oma sisimas nad mõistavad, mis ümberringi toimub – mis on õige, mis väär.

Olukorra teeb keeruliseks asjaolu, et tunneli lõpust paistev valgus pole kuigi ere. Euroopa tähtsus maailma kasvukeskuseks marginaliseerub, majandused ei kasva, töökohti jääb vähemaks, ja need, mis ka juurde tekivad, eeldavad enamasti teistsugust moraalsust (tahet tööd rügada) ja hariduslikku (tulevikutöö oskused, transdistsiplinaarne haridus jms) ettevalmistust. **Fundamentaalne väljakutse seisneb selles, et enamiku jaoks pole homme elatustase parem kui eilne, millega mitu põlvkonda õhtumaalasi harjunud on.**

Siiski ei soovi ma maakera mustaks värvida. Muutustega on nagu energia jäävuse seadusega. Globaalses mastaabis on muutumatuks suuruseks võimalused: need ei kao ega teki, vaid muudavad vormi ja kanduvad ühest piirkonnast teise. Sellest tulenevad nii võimalused kui ka väljakutsed. Teadmatus tuleviku osas ja meeheitlik kinnihoidmine eile toimunud mudelitest on viinud arenenud maailma stagnatsiooni ning tekitanud ühtlasi karismata liidrite, populistide ja laiemas plaanis hallide inimeste ajastu. Et õo on kõige pimedam enne koitu, on see kui sajandi võimalus uue põlvkonna liidrite esilekerkimiseks. Seepärast

kaldungi arvama, et Y-generatsiooni kätes on uute ühiskonna- ja majandusmudelitega väljatulemine, passiivse rolli asemel aktiivse positsiooni ja vastutuse võtmine.

Suurte väljakutsete ja lihtsate lahenduste puudumise taustal on üle maailma kasvamas nappus riigimeestest, kes sisuvaldkondades orienteerudes ja ühiskondi mobiliseerides oma riike uuele edule tüüriavad. **On tabavalt öeldud, et maailmas on pidev puudus liidritest, kes valitsevad pea ja südamega.** Sõna liider on olulise rõhuga, sest enamasti on tegu muutuste juhtimisega, mis eeldab nii suuremate inimhulkade kaasamist, inspireerimist kui ka neis kindlustunde tekitamist.

Singapuri valitsemiskooli juht ja endine suursaadik ÜRO juures Kishore Mahbubani soovitas mõelda, kas on maailmas riigimehi, kes vastavad alljärgnevatele kriteeriumitele. Nad on kõrge moraaliga ja kõrgematele eesmärkidele keskendunud (ingl compassion), elutargalt ja positiivselt salakavalad (ingl cunning), koondavad enda ümber talente (ingl collector of talent), on uuendusmeelsed ja kõrge IQ-ga mõistmaks keerukaid ning seotud teemasid (ingl complexity) ning julgevad otsustada ja võtavad vastutust (ingl courage). Nagu arvata võite, pole see sugugi lihtne ülesanne.

Sellesama kooli – Lee Kuan Yew School of Public

Policy – seintel ripuvad teadlikult väärtushinnanguid rõhutavad sõnumid, näiteks: “Maailm ei vaja järjekordset poliitikut, see vajab liidreid”. Või siis ema Teresa legendaarne ütlus: “Kui sa ei suuda toita sadat inimest, toida vaid ühte.”

Niisiis, vaatamata väljakutsetele pakub muutuste keerises olev maailm noortele ohtralt eneseteostuslikke ja maailmaparanduslikke võimalusi. Ja seda kaugelki mitte ainult valitsemise vaatevinklist. Üha olulisemaks muutub võimekus eri teemade, erialade ja kultuuride vahel seoseid luua. Seetõttu muutuvad vajalikumaks ka sotsiaalsed oskused, loov mõtlemine ja kohanemisvõime, võime näha probleemi ülesehitust ja oskust lahenduskaiku inspireerivalt visualiseerida. **Väga oluline on ka enesejuhtimise oskus ja suutlikkus teha virtuaalset ning riikide-ülel koostööd.**

Täiesti omaette teema on maskõrgharidusega kaasnenud ülespetsialiseerumise probleem, mille viimane minu kõrvu jõudnud näide pajatas doktorikraadiga laevaehitajast, kes oskas detailideni kirjeldada laeva reelingut, olles sellele spetsialiseerunud, kuid laeva keret puudutavad tugevusarvutused olid talle ülejökäivad.

Ka vabatahtlik töö pakub võimalusi – sõltuvalt inimese vanusest ja eluetapist saab seeläbi kogeda kuuluvustunnet või eneseteostust. Mitmeski eluvaldkonnas on tegelikult vabatahtlike panus valdav. Näiteks ühes minu lemmikvaldkonnas – spordis. Nimelt tehakse Soomes 99,5% sporditööst ära vabatahtlikega; samas on nende rahvaspordiaktiivsuse näitajad Eesti omadest pea kaks korda üle (vastavalt 75 ja 35 protsenti).

Siit jõuame omakorda nn suure ühiskonna fenomenini (ingl big society). Üha selgemaks saab, et valitsused kui kitsad kildkonnad ei suuda sammu pidada globaalsete väljakutsete ja muutustega. **See pärast peab muutuma oluliselt mõtestatumaks kodanikuühiskonna roll igapäevases riigiasja ajamises: seda nii omaalgatuslike mudelite kaudu ümbruse elamisväärsemaks ja puhtamaks muutmisel, kogukonna hoolekandes, kodanikuhariduses, rahvatervises jne.** Üheks väljundiks on näiteks sotsiaalne ettevõtetus, millel on laias laastus kolm tunnust. Esmalt erinevalt tüüpilisest mitetulundusühingust, mille tegevus toetub enamasti mitmesuguste fondide rahastusele, on sotsiaalse ettevõtte eesmärgiks teenida ise raha. Sotsiaalsed ettevõtted on definitsiooni järgi keskkonnasäästlikud ning paigutavad kogu oma tegevustulemi ühiskondlikesse tegevustesse. Näiteks müüvad maailma metropolides kodutud ja elu hammasrataste vahele jäänud inimesed ajakirja The Big Issue. Ettevõtmise taustaks on loogika, et kala asemel tuleb näljasele anda õng. Ehk siis mitte suurendada õpitud abitust, vaid pakkuda inimesele müügikogemust ja võimalusi seeläbi ühiskonnaellu naasta.

Sedalaadi majanduse, sotsiaalia, riigiasja ja klubilise tegevuse integratsiooni on maailmas veelgi. Nii näiteks on suur osa Red Bulli tegevusest ühiskondlik-klubiline, raha teenitakse “teadagi millest”. **Ka tänapäeva töökohad tekivad üha enam hobide pinnalt. Või siis ka vabatahtliku töö ja selle abil saadud võrgustiku toel.** Sama moodi suureneb tuntavalt äriettevõtete sotsiaalne ja ühiskondlik roll, niisamuti muutuvad tulumudelid. Näiteks

aastaks 2020 on infotehnoloogia sektori suurim tullaallikas meditsiin ja tervishoid. Ka tervishoiusektor pole enam pelgalt kuluvaldkond, vaid tervishoiuteenuste, -toodete ja -tehnoloogiate müügi kaudu ka riigi võimalik tuluvaldkond. Sama kehtib ka mitmete teiste valdkondade kohta, alates rohemajandusest, lõpetades veetehnoloogiate ja haridusega.

Lõpetuseks: suur osa edukaid riike, ettevõtteid või ülikoole (nt Aalto Soomes) müüvad oma lugu. Usutavat tulevikulugu, mis inspireerib ja tõmbab kaasa. Ka viimased uuringud moodsatest linnadest räägivad sama juttu. Ettevõtted lähivad sinna, kus on head inimesed. Viimased omakorda sinna, kus on kaasakiskuv lugu, kus on lahe olla ja elada ning kus on teised nendesarnased. Seega, kui riik soovib meelitada edumeelseid ettevõtteid, peab see olema ennekõike atraktiivne headele inimestele – ja nagu eelnev arutlus kõik viitab, ennekõike just Y-põlvkonnale. Nii lihtne ja ühtheaegu raske see ongi. Samas on see ilmselt ainus viis liikuda eestimaalaste unistuse – maailmas eduka ja koduselt armsa Eesti suunas¹

¹ Aasta aega väldanud strateegilisel arutelul “Eesti kasvuvision 2018” otsiti vastust kahele küsimusele: millisena tahame näha Eesti majandust kümne aasta pärast ja milliseid samme peame soovitud sihile jõudmiseks astuma, vt kokkuvõtet: www.arengufond.ee/foresight/growth. 2010. aasta jooksul Eesti visiooni loonud sadadele ärksatele inimestele sai kaasahaaravaks tulevik, mis ühendab endas kahte poolt: püüet saada maailmas edukaks, olles samas koduselt armas. Sellise tasakaalustatud tuleviku-Eesti saavutamisse sooviti panustada ja uhkusega selle osaks olla.

(EESTI) NOORSOOTOO HÄMAR TULEVIK

Tulevikku saab ennustada see, kes usub või vähemalt loodab, et mineviku seaduspärad ja oleviku töed kehtivad ka homme: et maailmas valitseb järjekindlus ja mõistuspära.

Tuleviku-uuringud on põnev erialadevaheline teadusharu, mis – nagu teadus enamasti – ei anna lõplikke vastuseid, küll aga joonistab pilte võimalikkusest. Alljärgnevalt püüan visandada noorsootöö tulevikku ning seda, mida ees ootavad muutused võiksid noorsootõtaja jaoks tähendada.

Tuleviku ennustamisel vaadatakse kas mineviku tundjate (ajaloolaste, ajalugu tundvate analüütikute) või tuleviku aimajate (visionääride) poole. Teisisõnu peetakse oluliseks kas juuri või tiibu. Looduses neid korraga ühe organismi juures ei esine, inimese mõtete võime puhul on siiski võimalik need ühendada. Alustan juurtest ehk noorsootöö ajaloo. Mida võib noorsootöö tuleviku kohta ennustada senine areng?

JUURED VÕI TIIVAD?

Kogumike sarja „Euroopa noorsootöö ajalugu”¹ avateoses põhjendatakse noorsootöö ajaloo uurimise tähtsust kogemustest õppimise vajadusega, sooviga mitte korrata varasemaid vigu. Samuti sooviga seeläbi tugevdada noorsootöö identiteeti ning tegutsemiskindlust. Läbivalt seostatakse neis kogumikes eri riikide näidete põhjal noorsootöö arengut noorsooliikumisega. Samas vaimus on kirjutatud ka 2001. aastal „Eesti noorsooraportis” ilmunud Eesti noorsootöö ajaloo ülevaade². Samuti oli noorteorganisatsioonide tegevuse keskne ka Marti Taru ettekanne Eesti noorsootöö ajaloo 2011. aastal Eestis toimunud rahvusvahelisel seminaril³.

Niisiis esitletakse noorsootöö ajalugu ennekõike noorte täiskasvanute ühiskondliku aktiivsuse kontekstis (näiteks kõneldes noorte ühistevõime rollist rahvusliku ärkamise ajal 19. sajandi II poolel Euroopas) ning vähem laste hariduse ja kasvatuse või vaba aja sisustamise vaatenurgast.

Teiseks eelistatakse sageli noorsootöö ajalugu kirjeldada struktuuride ja keskkonna keskselt (noorsootöö kirikus, noorteliikumised maal või linnas jne), mitte vaadete või ideede süsteemist lähtuvalt. Tagantjärele on sisulisi lähenemisi viisi siiski raske kirjeldada ning rühmitada: vahetu teabe saamiseks on juba hilja, üldist ühiskondlikku ja hariduslikku konteksti arvesta-

va nn helikopterivaate jaoks aga veel vähe lähteinfot.

Sõnavara ja meetodid muutuvad, aga sisuliselt on noorsootöö Euroopas kogu oma paarisaja-aastase teadvustatud ajaloo jooksul olnud üks sotsialiseerimise tööriistu. Tasapisi on see asendanud kiriku koduvälise täiskasvanuks saamise keskkonnana. Kiriku noorsootöö mõju on jäänud märksa väiksemaks, kasvanud on ilmaliku noorsootöö osa.⁴ Veel sada aastat tagasi, kui kiriku roll oli suurem, olid asjalood vastupidised.

Piret Talur
Tartu ülikool,
MTÜ Persona

Arvan, et kõigepealt pere ja seejärel kiriku tähtsuse taandumine lapseast täiskasvanu ülemineku perioodil on pöördumatu. Tulevikuga seoses võib küsida: kas virtuaalkogukonnad võtavad praeguse noorsootöö rolli üle või kujuneb kõige otstarbekamaks teatavat laadi sümbioos virtuaalkogukonda- ja noorsootöö vahel?

Ei saa ju praegugi öelda, et üks sotsialiseerija (pere, kirik, noorsootöö, meedia) oleks asendanud teise. Kõik esinevad korraga erinevates proportsioonides ning eri mõjutusmääraga sõltuvalt noore isikupärasust ning arengufaasist.

NÄGEMUS, KUJUTLUS, PARATAMATUS...

Visionäär kõlab peaaegu nagu ennustaja (võõrsõna “visioon” omakeelne vaste on “nägemus”). Nägemused, teadagi, seostuvad pigem häiritud aju kui igapäevase toimetulekuga...

Tulevikuvision pole siiski pelk nägemus või juhita-matu fantaasiapilt, vaid seniste kogemuste, teadmiste ning loovuse toel tekkinud, inimese üldisest eluhoiakust mõjutatud arvamus tuleviku kohta. Visionaaria käsitletakse enamasti kümne või enama aasta kauguse tuleviku kirjeldusi. Eestis inspireerib noorsootöö tuleviku arutelusid uue noorsootöö arengukava vajadus perioodiks 2014–2020⁵.

Eeldusel, et Eesti noorsootöö on Euroopale sarnaste ühiskondlike protsesside mõjuväljas, tasub lugeda teiste riikide analüütikute vaateid lähikümnendil ees ootavate muutuste kohta. **Nii näiteks on arvatud⁶, et järjest enam oodatakse noorsootöölt formaalharidusega sarnaselt selgelt defineeritud hariduslikke eesmärgi. Selle lähenemisi viisi oleme Eestis omaks võtnud. Varsti enam ei tihkagi kasutadagi sõna “noorsootöö”, vaid rõhutame, et tegu on “mitteformaalse haridusega”.**

1 The History of Youth Work in Europe. Vol 1 2009, vol 2 2010, vol 3 2012. <http://book.coe.int> 14.12.12

2 Martinson, K., Bruus, K., Sikk, T. Noorsooliikumise ajaloo Eestis. Kogumikus Eesti Noorsooraport. EV Haridusministeerium ja Euroopa Nõukogu 2000

3 The history of youth work in Europe and its relevance for today's youth work policy – 3rd workshop Tallinn, Estonia (4-7 October 2011) http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/research/experts_workshop.html 14.12.12

4 Vrdl Eestis kirikute noorsootöös osalevate noorte arvu ca 1300 (Kask, S. Noorsootöö ja selle korraldus Eesti kogudustes. Magistratöö. Tallinna Ülikool 2007; lk 34) ja vähemalt ühes noorsootöö tegevuses osalevate noorte arv ca 90 % 7–26aastastest (Kirss, L., Batueva, V. Eesti noorte osalemine noorsootöös. Kogumikus Nooreseire aastaraamat 2011. Noored ja noorsootöö. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis ja Eesti Noorsootöö Keskus 2012; lk 39)

5 Noortevaldkonna uue arengukava eesmärk on noorte valikute avardamine. www.entk.ee 14.12.12

6 Mairesse, P. Youth work and policy at European level. Kogumikus The history of youth work in Europe and its relevance for youth policy today. Council of Europe 2010

Üldhariduskoolid on pärast Teist maailmasõda püüdnud leida tasakaalu lastele teadmiste andmise ja teisalt neile kasvamisestruktuuride olemise vahel. Noorsootöö näikse olevat efektiivsussurvele ja mõõdetavuse nõudmistele alla andnud ning enamik noorsootöötajaid on leppinud, et noorsootöö väärtust tuleb näidata võimalikult hästi kirjeldatava õpikogemuse kaudu. Olla täiskasvanuks saamise teel kaasas – sellist üldsõnalist ja vähemõõdetavat eesmärki projektikeskses maailmas valju häälega välja ei õelda.

(Formaal-)hariduskesksete eesmärkide seadmine näikse olevat seotud pigem noorsootöö vormi kui sisuga (samu ettevõtmisi, nt rahvusvahelisi noortevahetusi esitletakse teise rõhuasetusega). Samas on aga juba alanud põhimõtteliste laadi muutus ühiskonnas ja ka noorsootöös. Selleks on individualiseerumine.

Noorust saab klassikaliselt määratleda kui üleminekuperioodi lapsest täiskasvanuks. Samas tõdeme, et erinevate elufaaside (lapsepõlv, teismeeiga, noorus, täisiga, vanadus) üleminekuperioodide ajastus ja kestus sõltuvad järjest vähem bioloogilisest vanusest ja rohkem reast isiklikest otsustest oma elu kohta.¹ **Individualiseerumise helgem külg on mitmekesisus, rikkalikkus ja paindlikkus. Murelikuks teeb aga teine äärmus – ebavõrdsus, kõrvalejätetus ja enesesulgumine. Ühiskondlikul tasandil liigume Eestis (aga minu meelest kogu Euroopas) püsivalt suurema individuaalse vastutuse suunas. See tähendab suures plaanis ka radikaalset noorsootöö rõhuasetuse muutust – enam pole noorsootöö fookuses ühine toimetalek, vaid individuaalne läbilõigivõime.**

Praeguses etapis otsib noorsootöö võimalust need kaks eesmärki (st tõhusus nii ühistegevuses kui isiklikus enesekehtestamises) omavahel siduda. Lahenduseks paistab olevat, et koostööd määratletakse enesekehtestamise eeldusena. Sisuliselt tähendab see, et individualism on pjedestaalil.

Individualiseerumine tähendab noorsootöö kontekstis sedagi, et valdkonna siht- ja sidusrühmad on järjest mitmekesisemad ja nende piirid ning olemus muutuvad pidevalt. Noorsootöötaja igapäevane töö on kujundlikult pigem rätsepaülikonna disainimine kui ühelõikeliste T-särkide laialijagamine, olgu need pealegi särtsakat värvi ja esimese hooga kõigiti mugavad tunduvad. **Ühelt poolt tähendab suurenenud individualiseerumine ebakindlust: “õige” ja “vale” on järjest suhtelisemad kategooriad, kogemus ei ole enam kvaliteedi sünonüüm, igapäevaelu osa on rahutus ja muutused. Teisalt on püsiv vaimne ärksus, pidev edasiõppimine, oma töö reflekteerimine, uuringute lugemine nii professionaalselt kui inimlikult huvitav ja kasulik.** Muutuvas ühiskonnas ei ole see noorsootöötaja jaoks enam valik, vaid paratamatus.

Kolmandaks väljakutseks noorsootöö mitteformaalse olemuse kadumise riski ja individualiseerumise pingete kõrval ennustan peagi tekkivat veelahet noorsootöö kvaliteedisüsteemide ja pühendunud igapäevapraktika vahel. Viimasel kümnendil on

jõuliselt tegutsetud noorsootöö ja selle osana igasuguse väheplaneeritud vabatahtliku tegevuse suurema formaliseerimise suunas. Eesmärk on õilis: parem kvaliteet, turvalisus, tulemuslikkus. Mõistan seda lähenemisviisi hästi, sest olen ise olnud üks selle toetajaid. Nii aga nagu vanas piiblilegendis saab Saulusest Paulus, olen minagi hakanud asjale teistpidi vaatama. **Tänaseks tunnen juba muret, et üleorganiseerimise ja vankumatute standardite seadmisega läheb kusagil midagi põhimõtteliselt olulist kaotsi. Tegevuse liigne raamistamine ja püramine toetamise ning soodustamise tähe all võib lämmatada suure osa noorsootöö värskest ning loovusest.** Usalduse asendamine ülalt alla kehtestatud standarditega ei ole individualiseerivas maailmas lahendus.

Kui noorsootöötaja on hea ettevalmistusega ja pühendunud, siis ongi minu meelest olemas kõige olulisem eeldus kvaliteetseks noorsootöök. Piirkondlikult, riiklikult või üleeuroopaliseult ühtlustatud juhised noorsootöö protsesside suunamiseks ja tulemuste mõõtmiseks võivad muutuda tüütuks paralleelmaailmaks selle asemel et olla noorsootöö igapäevategelikkuse tugi. Mulle tundub, et oleme juba jõudsalt sinnapoole teel. Loodan, et eksin.

Artikli pealkirja sõnastus sai valitud tumedatooniline. Tegelikult ei ole noorsootöö maailmas ja Eestis vähem kindla tulevikuga kui mõni muu valdkond: tulevik on ikka hämar ja vaid kobamisi ennustatav. Noorsootöö muutub koos ühiskonnaga ja sõltub paljudest sotsiaalsetest protsessidest. Kõige tähtsam on, et noorsootöö tegija tunnetaks sotsiaalse vajaduse muutumist, mitte ei takerduks valmis mudelitesse. See võib tähendada, et noorsootöötaja soovitatav keskmine vanus (praegu pisut üle 30 ja tõusev²) jääks oluliselt allapoole riigi elanike keskmist (viimase rahvaloenduse andmetel 40,8 eluaastat³). Kas see ootus on põhjendatud ning kuidas see sobib elanikkonna keskmise vanuse tõusuga, see jäägu juba mõne järgmise artikli teemaks.

1 Heinz, W. R. Youth transitions in an age of uncertainty. Kogumikus Handbook of youth and young adulthood. new perspectives and agendas (Routledge 2009)
2 Vrd „Pädevused ja pädevuste arendamine noorsootöö valdkonnas: Eesti noorsootöötajate professionaalne taust“ (Haridus- ja Teadusministeerium 2005) lk 10 ja „Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koollitusvajadused“ (Tartu Ülikool 2010) lk 22
3 REL 2011: Eesti elanikkond koondub suuremate linnade ümber. www.stat.ee/67161.14.12.12

RAHVALOENDUSE TULEMUSEST – KIIRESTI JA NOORI PUUDUTAVALT

Koit Meres

Statistikaameti rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakonna juhtivstatistik (tekst väljendab autori isiklikke seisukohti)

Rahvaloendus toimus 2011. aasta lõpus ja 2012. aasta alguses. Pärast loendust alustati andmete korrastusega ja praeguseks on see suures osas tehtud. Loenduse põhijäreldust pole praegu küll võimalik välja tuua. Kinnitamist ja täpsustamist on leidnud aga mitu varasemat arusaama (oletust), mis on ajakirjandusest läbi käinud ja mida on ohrtralt kommenteeritud. Neist võiks esile tuua kolm:

a) suur hulk inimesi on Eestist ära kolinud (siiski, lahkujaid on natuke vähem, kui paar aastat tagasi arvati);

b) Eesti elanikud on koondunud kahe keskuse – Tallinna ja Tartu – ümbrusse;

c) eestlaste osakaal rahvastikus on suurenenud.

Andmete korrastamine pole veel lõppenud, praegu tegeletakse täpsema analüüsiga. Selle tulemused esitatakse avalikkusele lähema kahe-kolme aasta jooksul. Praegu on veel vara öelda, kas nendest andmetest kooruvad samuti välja kõigile arusaadavad üldistused.

Käesolevas noorsootöötajatele mõeldud tekstis püüan rahvaloenduse andmetele tuginedes vaadelda, milline on olnud noorte riikidevaheline liikumine.

Praeguseks noorsootöö sihtgrupiks kasvanud lapsi oli eelmise rahvaloenduse ajal 2000. aastal:

Vanuserühm 2000. aastal	Laste arv
0–4-aastased	61 355
5–9-aastased	79 650
10–14-aastased	107 465
Kokku	248 470

Sellest tabelist torkab silma eri vanuserühmade erinevus. Selleks, et teada saada kui palju lapsi mingil ajal sündis, ei olnud rahvaloendust vaja – see teadmine tuleb jooksvalt arvepidamisest. Rahvaloendus võimaldab vaadata, kui palju nendest lastest elab praegu Eestis. Kahe loenduse vahe on umbes 11 aastat. Liidame siintoodud vanustele 11 ja saame uued vanuserühmad (tegelikult oli see vahe küll üheteistkümnest suurem ja kaheteistkümnest väiksem, aga umbes pooleaastane vahe ei tohiks muuta selgeid suundumusi).

2000. aasta loendus		2011. aasta loendus		Erinevus	
Vanuserühm	Laste arv	Vanuserühm	Noorte arv	Vahe	Protsent
0–4-aastased	61 355	11–15-aastased	59 091	2264	4%
5–9-aastased	79 650	16–20-aastased	71 689	7961	10%
10–14-aastased	107 465	21–25-aastased	96 648	10 817	10%
Kokku	248 470	Kokku	227 428	21 042	8%

Tabelis esitatud protsendid on ümardatud täisarvuni. Seda põhjusel, et uue loenduse vanuserühmad ei kattunud täpselt eelmise loenduse omadega.

Tabelist võib välja lugeda, et 2000. aastal Eestis elanud lastest on 11 aastat hiljem 8% Eestist lahkunud ja elavad välismaal. Tabeli viimasest veerust on näha, et lapseas on Eestist lahkunud väike osa kõigist lahkunutest. See tähendab, et ei minda koos vanematega, vaid juba iseseisva otsustamise ikka jõudnuna.

Selleks, et saada täpsemat ülevaadet lahkujatest, võib võrrelda kohalejäänute andmeid võrreldava vanuserühmaga eelmise loenduse ajal.

Sooline tasakaal on säilinud kõigis vanuserühmades. See tähendab, et ajakirjandusest läbi jooksnu arvamus, justkui lahkusid eelkõige noored naised, on osutunud valeks. Samas ei tähenda see veel, et soolisi erinevusi ei ilmneks hilisemal Eestisse naasmisel.

Küll aga on olulisi erinevusi lahkujate rahvuses. Rahvuse mõiste vajab siinkohal täpsustamist:

a) see määratletakse isiku enda ütluse kohaselt, 11 aasta jooksul võib see muutuda;

b) alla 15-aastaste laste rahvuse nimetab vanem. See ei pruugi aga ühtida isiku enesemääratlusega täiskasvanuks saades;

c) 2000. aasta loenduse andmetes oli 0,3% teadmata rahvusega isikuid. Järgnevas rahvuste arvestuses on nemed kõrvale jäetud. Kõik need aspektid võivad mõjutada allpool toodud tulemusi, ent järgneva tabeli koostamisel pole neid mõjusid arvestatud.

Järgnevas tabelis on toodud lahkunute osakaal rahvuste lõikes (100% on selle rahvusrühma liikmete arv 2000. aastal):

Vanuserühm 2011. aastal	Rahvus		
	Eestlased	Venelased	Muud
11–15-aastased	4%	0%	18%
16–20-aastased	9%	13%	22%
21–25-aastased	7%	16%	16%
Kokku	7%	12%	18%

Tabelist järeldub, et kõigis vanuserühmades kalduvad kõige rohkem lahkuma muude rahvuste esindajad. Võib oletada, et lapsena minnakse koos peredega ajaloolisele kodumaale, hiljem juba iseseisvalt (teadmata sihtkohta) seiklema ja/või paremat elu otsima.

Lapseas venelased Eestist praktiliselt ei lahku, juhul kui nende vanemad lähevad mujale õppima või tööle, siis pered jäävad Eestisse.

Eestlased kalduvad välismaale minema koos perega, koos lastega. Siit võib teha ka oletuse, et perega koos kolimisel peab välismaal ootav töökoht pakkuma selleks piisavat materiaalist kindlustatust.

Nii eestlaste kui muude rahvuste juures ilmneb, et lahkunute osakaal kõige vanemas vanuserühmas on oluliselt väiksem kui keskmises vanuserühmas. On võimalik, et (vähemalt osad) vanemasse vanuserühma jõudnud on välismaalt juba naasnud. Mis tähendab, et mingi osa lahkunutest tuleb üsna ruttu tagasi.

Vastupidiselt nendele on lahkunud venelaste osakaal järjest suurem ja niipea kui ollakse jõutud iseseisva otsustamise ikka, algab minek.

Lisaks kohalejäänutele võib eristada neid, kes on elanud välismaal ja sealt tagasi tulnud pärast eelmist rahvaloendust. Nende sisemist jaotust tagasituleku aasta järgi ei ole siin arvesse võetud.

Soolises jaotuses pole kahes nooremas vanuserühmas olulisi erinevusi, mis on ka loomulik. Tegu on vanusega, kus välismaal on elatud koos perega või tähtajalisel õppimise perioodil. Küll aga on üllatuslik, et 21–26-aastastest Eestis elavatest naistest on pärast eelmist loendust välismaal elanud 4,7% ja meestest 3,2%. See tähendab, et välismaale kolinutest tulevad tagasi pigem noored naised

ja vähem mehed – taoline järeldus on sõnastatud tagasituleku aastaid arvestamata ja ühe vanusegrupi põhjal. On võimalik, et pikaajalises perspektiivis osutub see seaduspära vastupidiseks.

Haridustasemega seotud välismaal elamise seoseid on mõttekas vaadelda kõige vanema vanuserühma (21–25-aastaste) juures – nooremad alles omandavad haridust ja iga lisanduv eluaasta võib seda haridustaset muuta. Järgnevas tabelis on toodud välismaalt viimase kümne aasta jooksul naasnute osakaalud haridustasemest lähtuvalt.

Haridustase	Välismaal elanute osakaal
Kõrgharidusega	5,3%
Kutseharidusega	2,0%
Ainult üldharidusega	3,0%

Silma torkab see, et välismaal on elanud enamasti kõrgharidusega inimesed. Andmete analüüsi praegune tase ei luba veel kinnitada, millest see on tingitud. Näiteks võib spekuloida: välismaale lähevad paljud, aga tagasi tulevad targemad; see võib olla seotud välismaale mineku põhjusega – õppima läinud tulevad tagasi suurema töönaosusega kui tööle läinud isikud jne. Usutavasti ei ole see taandatav ühele põhjusele, vaid tegemist on mitme põhjuse koosmõjuga.

Kui palju on Eestis hetkel lapsi ja noori kokku ja kui palju oli neid 2000. aastal?

Vanuserühm	Noorte arv	
	2000. aasta	2011. aasta
5–9 aastased	79 650	65 758
10–14 aastased	107 465	58 636
15–19 aastased	103 772	67 637
20–24 aastased	94 648	94 294
25–29 aastased	94 433	92 924

Silmatorfav on laste arvu kahanemine nooremates vanuserühmades. Tunduvat väiksemale hulgalastele ja noortele on vaja aga märksa vähem koole ja muid teenindavaid ettevõtmisi.

Sellest lähtuvad järgmised võimalikud küsimused: kus need noored on; kus ja kui suured peaksid olema koolid; millised need noored täpsemalt on ja mida nemad tahavad?

Kas saab võrrelda noorte haridustaseme erinevusi 2000. ja 2011. aastal?

Praegu ei saa, sest neid andmeid pole veel. Erinevatel loendustel on haridust küsitud erinevalt ja saadud andmed pole üheselt üle kantavad. Võrdluseks on vaja mõlema loenduse tulemused teisendada võrreldavatesse klassidesse. See on praegu käsil ja tulemusi on oodata lähikuudel.

Kas on erinevusi noorte töötuses 2000. aastal ja 2011. aastal?

Majanduskiikude osas on mõlema loenduse ajad võrreldavad – ollakse väljumas kriisist. 1998. aastal oli rubla devalveerimisest tingitud Vene kriis, hiljuti majanduslangus. Küsitlustel uuriti töötust aga erinevalt: 2000. aastal oli tegu vastaja ühesõnalise enesehinnanguga, 2011. aastal neljast allküsümusest koosneva rahvusvahelise tööorganisatsiooni küsimuste paketiga.

Eesti kultuurikontekstis pole 15 – 19-aastaste töötamine tavapärase, enamik selles eas veel õpib. Statistikas näidatakse selle vanuserühma töötust ja töötamist eelkõige selleks, et vastata rahvusvahelistele nõudmistele – olla võrreldav teiste maadega.

Vanuserühm	Majanduslikult aktiivsed		Töötajad		Töötud		Töötute osakaal	
	2000. a	2011. a	2000. a	2011. a	2000. a	2011. a	2000. a	2011. a
15–19 aastased	11 789	6925	7444	4358	4345	2567	36,9%	37,1%
20–24 aastased	59 941	56 648	48 327	45 554	11 614	11 094	19,4%	19,6%

Vaatamata erinevustele küsimisel on töötute osakaalud väga sarnased. Ilma detailsema analüüsita ei ole võimalik öelda, kas olukorrad olid ka tegelikult samasugused.

KRISTJAN PORT:

TÖÖDUUJOOKS

Kaks meest läksid metsa, kus elas kuri karu. Peagi kostus eemalt ähvardavat raginat ja urinat ning padrikust tormaski karu meeste suunas. Järgnes paaniline võidujooks. Ja siis täiesti ootamatult istus üks seltsilistest maha ning hakkas kiirustades jalatseid vahetama. Ehmunud kaaslane hüüdis: „Mida sa teed, ega karu jalatseitest hooli!“. „Ega ma karu pärast vahetagi, vaid seetõttu, et vähemalt sinust kiiremini joosta!”

Loo moraal on järgmine – kui kõik tegutsevad samamoodi, ähvardab neid sama saatus. Kasulik ja eluterve on luua endale pisikesi eelseid, mida teistel pole. Seda on üllatavalt raske teha olukorras, kus tööjõuturg määrab, millised ametid on hetkel teistest paremad. Nii püüavad kõik sarnastele ametitele kandideerida ning muutuvad aina ühesugusemateks, et lõpetada sama karu kõhus. Lõppeb ju tööjõu üleküllus töötusega.

Kuidas leida endale üldisest mallist erinevaid ideid? Seda on raske teha, sest millegipärast paistab tulevik kõigi jaoks üpriski sarnasena. See ei pea nii olema, sest keegi ei tea, milline on tulevik tegelikult. Miks mitte lubada endal mõelda natuke kastist väljas? Ega seegi pea kandma õigeid vilju, aga vähemalt valmistab ette laiahaardelisemaks ning viljakamaks diskussiooniks, mis omakorda avardab muutuvatest olukordadest tingitud kohanemisvõimet.

Näiteks võiks arutleda, kas tulevikus ongi enam võimalust tööd teha? Praegune umbes kümne protsendi ümber kõikuv tööpuuduse määr tekitab inimestes paanikat. Kuidas saab normaalne elu toimida ilma palgatöota? Näib, justkui oleks me alati selle sama praegu toimiva elukorraldusmustril alusel tegutsenud.

Kui minna aga ajas umbes 200 aastat tagasi, selgub et palgaline tööline oli heal juhul vaid iga viies inimene – ilma tööta elas ning kasvatas peret 80% tänasest nn arenenud riikide elanikkonnast. Seejuures oli praeguses mõistes töökäimine täiesti võõras kontseptsioon. Toona oli

ennekuulmatu, et kellelgi oli olemas tööleping, kus fikseeriti tehtav töö ja saadav palk. Põhjuseid oli mitu. Tööandjaks sobivaid rikkaid oli vähe, mistõttu peamiseks tööandjaks oli oma perekond. Kui esimesele tehtigi kohustuslik korras tööd, siis tavaliselt ilma palgata, ja oma pere käest ei saanud ju samuti palka. Kõigil olid omad kohustused, mis üheskoos tagasid pere toimetuleku. Ja selle kaudu riigi arengu.

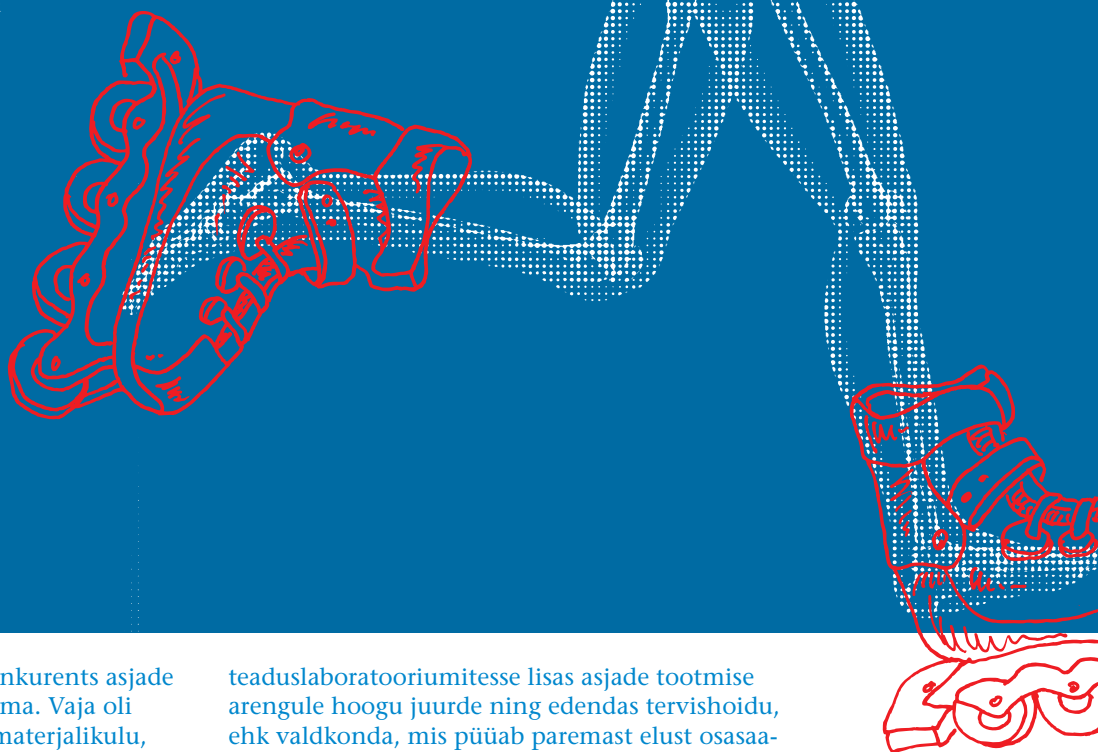
Paarisaja järgnenud aastaga vähenes taoliste „töötute” armee 80 protsendilt mõnele protsendile tööelise elanikkonna seas. Eesti elas pikka aega teises riigikorras, milles tööd jagus pea kõigile, ent ilma erilise palgata. Ja saadud palga ostujõud oli väike. Mistõttu üldine elu sattus nii sügavasse kriisi, et sellest väljatulekuks oli vaja valitsev riigikord kukutada ja kuulutada välja iseseisev Eesti.

Samas kogesid lääneliku elukorraldusega riigid kogu Teise maailmasõja järgsel perioodil erakordse õitsengu aega. Kõik soovisid pärast suurt ja kurnavat sõda elukvaliteeti parandada – ehitati uusi maju ja osteti uusi asju. Asju oli vaja rohkem ja mitmekülgsemalt toota. Juurde oli vaja uusi töökäsi. Pere majandusliku ülalhoidmise kohustus lasus traditsiooniliselt meestel, kes moodustasid palgatöölise peamise osa. Emade kohustus oli kodus lapsi kasvatada, süüa teha ja kodu hoida.

Kuid pangem kokku soov elujärge parandada, väiksemad ja seega vähem hoolt nõudvad pered ning võimalus rahaga elukvaliteeti juurde osta, ja hakkabki ilmseks saama, miks soovisid naised samuti palgatöölise karjääri teha. Tööjõuturule lisandus uusi käsi ja loodi uusi ametid, sest kõik tahtsid asju, käisid neid ise valmistamas ja ühel hetkel saabus aeg, kus tööd ja palka jagus rohkematele, kui eales inimkonna senises ajaloos. Kõige madalam töötuse määr paigutubki eelmise sajandi kaheksakümnendatesse.

Kristjan Port,
Tallinna Ülikooli
Terviseteaduste ja
Spordi Instituudi
direktor

TÖÖGA

Samal ajal sundis turul toimuv konkurents asjade valmistamise efektiivsust parandama. Vaja oli vähendada tootmise omakulu ja materjalikulu, vähendada praaktoodangu osakaalu ning paisutada tootmisvõimsust.

Nimetatud eesmärkide saavutamisel on inimitöötajad aga halb abiline. Seda mitmel põhjusel. Esiteks on inimese jaoks piiratud ja ta eelistaks töökoormuse kasvule puhkuse osa suurendamist. Teiseks tähendab inimeste elujärje paranemine rohkemate asjade tarbimist. Mis omakorda nõuab perekonnalt suuremat rahakotti. Kuna heaoluühiskonda sündinud valivad ise kui paljudega nad on nõus oma head elujärje jagama, nägime kuidas perekonnaliikmete arv hakkas ühel hetkel vähenema. Palganõudmised hakkasid aga samal ajal kasvama, st töötajad kallines. Kolmandaks ei ole vabrikutöölise kuigi hea ise enda tegevuse ja selle tulemi arendaja, selleks on vaja eriharidusega spetsialisti. Sellised spetsialistid teenivad töölistest suuremat palka, kuid vajavad erilist koolitamist.

Nii muutuski ülikoolidiplom piletik keskklasi toretsevasse ellu. Kutsekoolide asemel püüti sisse saada ülikoolidesse. Paljude noorte tööriietuse sini-hall krae muutus valgeks. Popiks muutusid urbaansed väärtused, manuaalse töö põlgus, tegevuse efektiivsus, kulutõhusus ja kasumi maksimeerimine.

Mehhaniseerimine muutiski suure hulga globaalsest tööjõust püsivalt mittevajalikuks. Et põllumajandus on niivõrd automatiseeritud ja efektiivseks muudetud, sai rahvastiku toitmisega hakkama alla ühe protsendi inimeste tööpanusega. Noored tulid maalt linna. Sest autode, arvutite, teksapükste, taldrükute ja nugade-kahvlite valmistamiseks koos kõige muu vajalikuga läks vaja veel umbes 30 protsendi inimeste tööpanust.

Tööstusest lahkunute asemele asunud automaatika ja infotehnoloogia avasid ukse uuele, interneti ajajärgule. Ajude liikumine treipingi tagant

teaduslaboratooriumitesse lisas asjade tootmise arengule hoogu juurde ning edendas tervishoidu, ehk valdkonda, mis püüab paremast elust osasaamisele aega juurde võidelda. Sündivus langes ja elu hakkasid kujundama pikaealised.

Kõik, mida internet puudutas, muutus endisest odavamaks. Saab ju infopõhist tööd teha kõige odavaima pakkuja kaugtööna. Paljudest tegevustest hakkasid kaduma transpordikulud, mitmed infotehnoloogilised „asjad“ (loe: tarkvara) toodeti ühes koos, raha küsimata jne. Ajakirjandus hakkas surema tasuta uudiste kätte, odavnendud televiisioon muutus üha konkurentsitihedamaks, kasvavate, odavamate saadete tegemise vajadus, muusika sai kätte sentide eest või tasuta alla laadides jne.

Ühesõnaga, isegi kui keegi leiakski tööd, siis erilist palka ärgu lootku. Või siis ei kesta hea palk kuigi kaua, sest töö on projektipõhine. Samuti on töö väga spetsiifiline, alles eile hommikul tekkinud vajadusest lähtuv. Ülikoolis õpitakse aga kaua, paljud oskused, mis diplomil kirjas, on juba vananenud ja värsked ülikoolilõpetajad avastavad ennast töölt teenindussektoris, kus töötamiseks piisanuks gümnaasiumi läbimist tõendavast dokumendist. Seega, mõtteline kõver liigub suunas, kus me oleme juba korra olnud. Umbes 200 aastat tagasi.

Sellisena võikski kujutada täna toimuvat võidujooksu mõttelise karuga. Seetõttu polegi hea teistega lihtsalt kaasa tormata, ilma „mõtlemisjalatseid“ vahetamata. Muinasjuttudesse mitte uskujatele ja statistikast huvitunutele olgu aga öeldud, et 2008. aastal langes USA rannikuvetes hairünnakute arv viie aasta madalaimale tasemele. Teadlased panid tähele, et põhjus oli seotud majandusega – kehvast majandusolukorras leidsid haid veest vähem ohvreid, erinevalt majandustõusu lihtsameelsetest massidest. Seega, ära kopeeri hea elujärje käitumusmustreid!

RAILI NUGIN:

MAANOORTE LAHKUMINE- PARAS PÄHKEL NOORSOOTAJALE

Ajalehti sirvides tekib maaelust üsna trööstitu pilt. Kusagil suletakse apteek, teisel kõrts, pood või kool. Digiresepti juurutamine jätab maaelanikud ilma rohtudest, digiteleviisooni tulek telepildist. Aegajalt kerkib üles terve iseseisvusaja aktuaalsena püsinud haldusreformi temaatika. Maaelu on üks neid teemasid, millest räägitakse pidevalt reformide ja muutuste võtmes.

Kas maanoored on oma eluga rahul ja mida nemad kõigest sellest arvavad? Seda küsimust pole Eestis kuigi palju uuritud. Ent statistika, mis näitab, et maanoored on kõige ulatuslikumalt linnastuv demograafiline grupp, annab sellest mõningast aimu.

Esmajoones lähevad noored linna õppima, et aga kodukandis on kvalifitseeritud/haritud tööjõu jaoks vähe tööpakkumisi, ei naase neist kuigi paljud. Üldiselt kiputakse arvama, et maalt linna minnakse peamiselt ülikooli, ent tegelikult tehakse esimene samm juba gümnaasiumi tasemel. Ligi pooled maanoored käivad gümnaasiumiharidust omandamas linnas, koguni 38% noortest õpib väljaspool oma koduvalda ka juhul, kui kohapeal on vastav haridusasutus olemas (Ahas et al. 2010).

Noorte maale jäämine on maakogukondade säilimise seisukohast kriitilise tähtsusega, sest kui noored lahkuvad, ei sünni ka uusi lapsi ning elu neis kohtades hääbub. Noorte arv väheneb lähiajal juba ka üldiste demograafiliste arengute pärast: 1980ndate lõpu ja 1990ndate alguse sündivuse tõus päädis järese langusega. Kui 1988. a sündis aastas 25 060 last, siis 1998. a oli sündide arv ligi poole võrra väiksem – vaid 12 167. Praeguseks on sündide arv siiski veidi tõusnud (2011. a sündis 14 679 last)¹, ent sellegipoolest on kahekümnendates eluaastates noori laias laastus kaks korda rohkem kui kümneseid. Neid numbreid väikeste maakohtade kontekstis vaadates näeme, et mõnes kohas on keskkoolilõpetajaid terve klassitais, ent samas napib lapsi, et avada uut esimest klassi. Mõnes väikevallas on noorte kodukohas hoidmine eriti tähtis, mõnel pool on see rong juba läinud.

Üks võti noorte kodukohaidentiteedi süvendamiseks on kindlasti noorsootöö. Nii nagu terves Eestis, lagunesid 1990-te alguses ka maapiirkondades Nõukogude noorsootööorganisatsioonid. Üleüldise maaelu ümberstruktureerimise käigus tekkinud segaduse (sh inimeste lahkumine maalt), kuid peamiselt ressurside puudumise pärast polnud asemele tekkinud uued organisatsioonid piisavalt jätkusuutlikud.

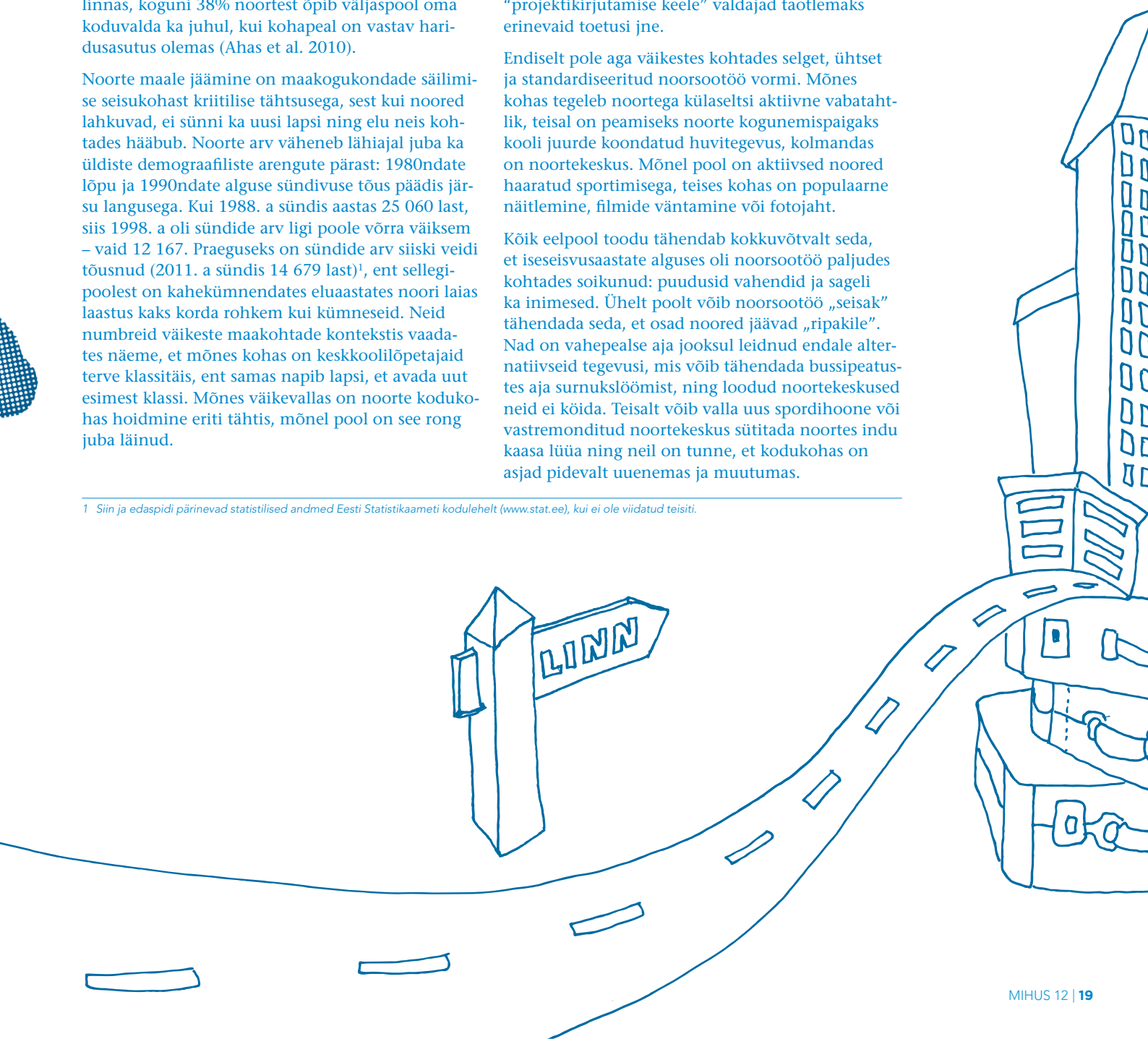
Vajalikul määral finantse noorsootööks on tekkinud alles viimasel kümnendil – vallad on (osaliselt struktuurifondide toel) ehitanud/renoveerinud spordikeskusi, kultuurimaju, noortekeskuste ruume jne. Euroopa Liitu astudes kasvasid võimalused taotleda noorsootegevuseks raha erinevatest projektidest.

Pea kõikide väikeste kohtade noorsootööd ise loomustab juhuslikkus ja hiljutine teke (viimase kümnendi jooksul). Suur osa noorsootööst sõltub inimestest: kui heatahtlikud ning noorte võimalusi toetavad on vallajuhid, kuivõrd leidub vabatahtlikke, kes noortega tegelevad, on nad piisavalt osavad “projektkirjutamise keele” valdajad taotlemaks erinevaid toetusi jne.

Endiselt pole aga väikestes kohtades selget, ühtset ja standardiseeritud noorsootöö vormi. Mõnes kohas tegeleb noortega külaseltsi aktiivne vabatahtlik, teisel on peamiseks noorte kogunemispäigaks kooli juurde koondatud huvitegevus, kolmandas on noortekeskus. Mõnel pool on aktiivsed noored haaratud sportimisega, teises kohas on populaarne näitlemine, filmide väntamine või fotojaht.

Kõik eelpool toodu tähendab kokkuvõtvalt seda, et iseseisvusaastate alguses oli noorsootöö paljudes kohtades soikunud: puudusid vahendid ja sageli ka inimesed. Ühelt poolt võib noorsootöö „seisak” tähendada seda, et osad noored jäävad „ripakile”. Nad on vahepealse aja jooksul leidnud endale alternatiivseid tegevusi, mis võib tähendada bussipeatuses aja surnukslöömist, ning loodud noortekeskused neid ei köida. Teisalt võib valla uus spordihooned või vastremonditud noortekeskus sütitada noortes indu kaasa lüüa ning neil on tunne, et kodukohas on asjad pidevalt uuenemas ja muutumas.

¹ Siin ja edaspidi pärinevad statistilised andmed Eesti Statistikaameti kodulehelt (www.stat.ee), kui ei ole viidatud teisiti.

ÜHISKONNA MÄRGUSÕNA – MOBIILSUS

Noorte kodukohast lahkumise temaatika on komplitseeritud, ning vaid kodukohapatriotismi süvendamine soovitud tulemust ei anna. Kaasaegse ühiskonna üks märksõnu on mobiilsus – kõik on pidevas liikumises ja muutumises, otsitakse uusi ja põnevaid elamusi ning kogemusi. Maailm muutub aina pisemaks, sest infotehnoloogia levik võimaldab näha ja kogeda seda, mis pole pelgalt oma ukse all.

Ka sõiduvahendite kättesaadavus on paranenud ja paljudel noortel on oma auto. Maanoored sirguvad keskkonnas, kus erinevate kohtade vahel “pendeldamine” on igapäevane ja harjumuspärane. Juba algkoolilapsed elavad koolist mitmekümne kilomeetri kaugusel ning nende kooli jõudmine võib kohati võtta üle tunni. Seepärast võib ka otsus linnagümnaasiumi kasuks sündida suhteliselt kergekäeliselt. Netivaruste kaudu jõuab teave linnaelust ja sealsetest koolidest lihtsamini maale (sh ei maksa alahinnata linnakoolide troonimist gümnaasiumite edetabelites) ning pikk sõit kooli ei heiduta noori, kes on sellega juba maast madalast harjunud.

Kui lisada eelpool loetletule ka ühiskonnas leviv uue jahtimise kultus, pole imekspandav, et noored ei näe liikumisele eriti alternatiive ka siis, kui nad on oma kodukoha patrioodid. Pealegi, nad saavad vajadusel alati naasta ning veeta aega koduvallas: vahemaad on Eestis ju lühikesed.

Noorte elu mõjutab ka maaelu pidev muutumine. Nõukogude Liidu lagunedes lammutati ühismajandid ning propageeriti nostalgilist ühe pere talupidamist, mis majandusharuna end siiski tõestada ei suutnud. Nüüd on põllumajanduses võetud taas suund suurmajanditele, talupidajad on hakanud ümber orienteeruma teenindussfääri või nišitootle (turismitalud või mahepõllundustooted).

Ümberstruktureerimiste käigus on tekkinud ka töökohti, mida ei suudeta täita kohalikega ja nii on meelitatud juurde inimesi linnast. Kokkuvõtvalt võib öelda, et muutuste käigus on nii lahkunuid, hammasrataste vahele jäänuid kui ka uusi inimesi. Ka paljud maapiirkondade noorsootõtjad on tul-

nud teistest valdadest või linnadest, sattunud sinna abielludes või soovist vahetada linnaelu idüllilise maaelu vastu. Noori ümbritsevad inimesed, kelle enda elu on kulgenud läbi erinevate struktuuriliste ja geograafiliste muutuste. Kindlasti mõjutab ka selliste elulugude kuulmine ja nägemine noori oma elutee planeerimisel.

ÜLEMINEKURIITUS TÄISKASVANUIKKA

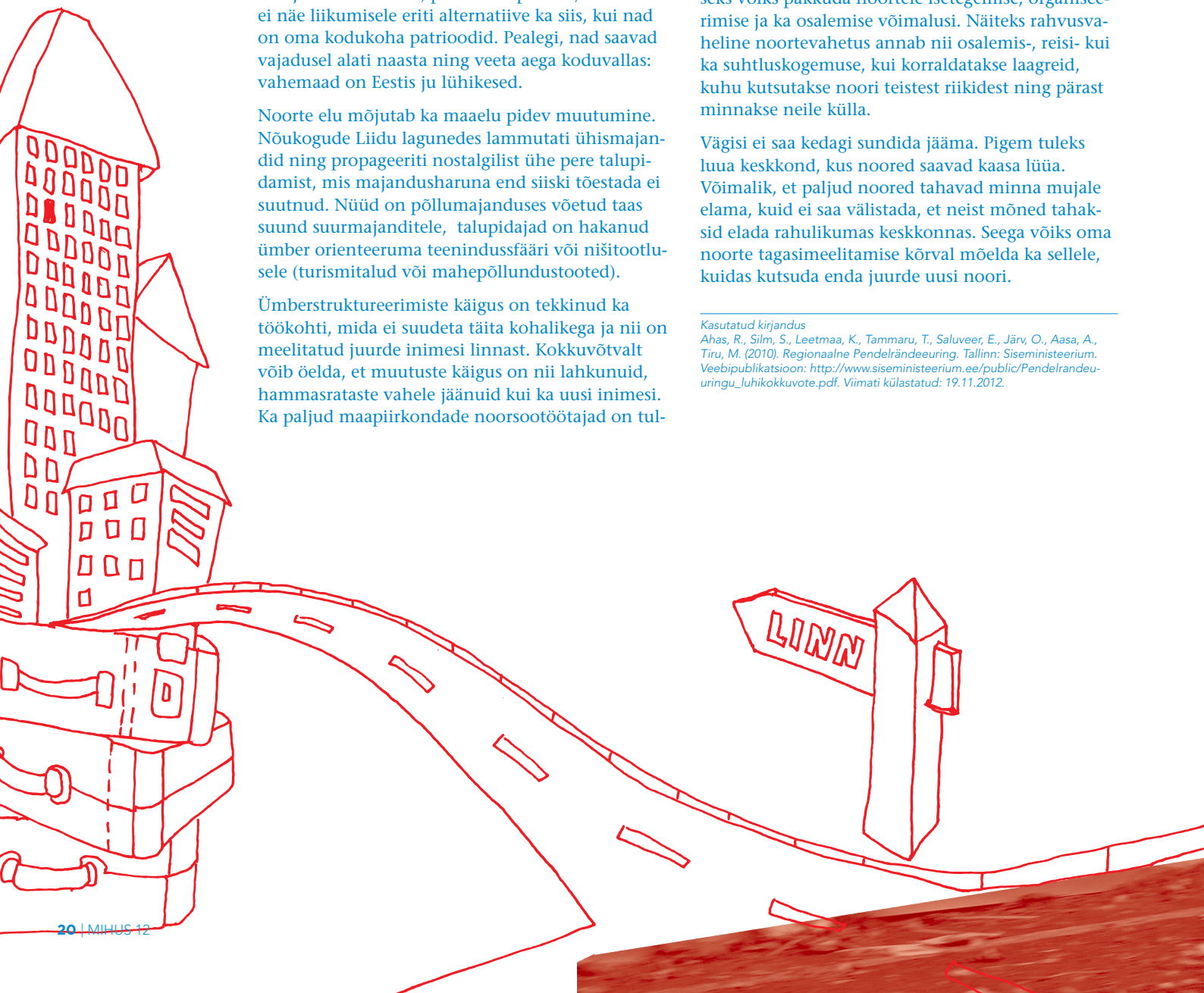
Mida ette võtta, et idüllilised maapiirkonnad ei marginaliseeruks ning noored neid ei hülgaks? Ühest vastust sellele keerulisele küsimusele pole kellelgi. Harjumuspärane mobiilsus, kõrghariduse ulatuslik kasv ja eneseteostuse narratiiv tähendavad seda, et enamik maanoori heietab gümnaasiumi minnes või seda lõpetades mõtteid linna (või koguni teise riiki) kolimisest – kasvõi ajutiselt – ning suur osa teebki seda. Maalt lahkumine on nende jaoks justkui üleminekuriitus täiskasvanuikaks. Küsimus on seega, kuidas meelitada noored tagasi ning kas noorsootööga saab siin midagi ära teha?

Et paljud tänased noored ihkavad eneseteostust ja uusi kogemusi, on noorsootõtjad maal paraja pähkli ees. Ent pähkel pole purustamatu: lahenduseks võiks pakkuda noortele isetegemise, organiseerimise ja ka osalemise võimalusi. Näiteks rahvusvaheline noortevahetus annab nii osalemis-, reisi- kui ka suhtluskogemuse, kui korraldatakse laagreid, kuhu kutsutakse noori teistest riikidest ning pärast minnakse neile külla.

Vägisi ei saa kedagi sundida jääma. Pigem tuleks luua keskkond, kus noored saavad kaasa lüüa. Võimalik, et paljud noored tahavad minna mujale elama, kuid ei saa välistada, et neist mõned tahaksid elada rahulikumas keskkonnas. Seega võiks oma noorte tagasimeelitamise kõrval mõelda ka sellele, kuidas kutsuda enda juurde uusi noori.

Kasutatud kirjandus

Ahas, R., Silm, S., Leetmaa, K., Tammaru, T., Saluveer, E., Järv, O., Aasa, A., Tiru, M. (2010). Regionaalne Pendelrändeuuring. Tallinn: Siseministeerium. Veebipublikatsioon: http://www.siseministeerium.ee/public/Pendelrandeuuringu_luhikokkuvote.pdf. Viimati külastatud: 19.11.2012.

SILJA RATT:

NOORTE TULEVIK SÕLTUB SUURESTI RIIGI JA ÜHISKONNA SOOSINGUTEST

Noortel on tänapäeval tohutult võimalusi ja üks tähtsamaid otsuseid tuleb enamasti langetada pärast gümnaasiumi lõppu: mida edasi teha? Kas jätkata õpinguid või minna tööle, jääda Eestisse või minna välismaale, kolida linna või jääda maale? Otsuse langetab noor, ent teda mõjutab kindlasti ka see, mida soosib riik ja ühiskond.

Et piirid on lahti, soovib suur hulk noori teostada end välismaal. Neid kannustab soov õppida mõnes mainekas kõrgkoolis ning seeläbi hakata kunagi suuremat tasu teenima. Noored otsivad samas ka elumusi. **On ju põnev minna kodust kaugele ja päris üksi hakkama saada. Huvitav on teine kultuur ja teistsuguste inimeste tundmaõppimine.** Paljudele hakkab elu välismaal nii meeldima, et nad otsustavadki sinna elama jääda.

Maailmas reisimine on kahtlemata silmaringi avardav, selle käigus saab uusi teadmisi ja kogemusi. Pilemas plaanis tahan mina aga jääda siiski Eestisse. Kui paljudele ei meeldi meie pikk ja pime sügis ning külm ja lumine talv, on neli aastaega minule pigem plussiks kui miinuseks. Eeliseks on seegi, et Eesti on väike. Sugulastele ja sõpradele küllaminekuks ei pea pikki tunde lennukiga lendama. Noorel on võimalik omandada korralik haridus. **Eriti positiivne on peagi jõustuv tasuta kõrgharidus, mis annab õppimisvõimaluse vähem jõukatest predest pärit noortele.**

Hea haridus on tänapäeval eriti oluline, sest järjest keerulisem on leida tööd ainult keskhariduse baasil. Tööandjad eelistavad kutse- või kõrgharidusega töötajaid. Samuti on tööturul paremas olukorras need, kel on ette näidata eelnev töökogemus. Äsja kooli lõpetanutel seda aga enamasti pole. Veel raskem on noorel leida tööd maal, kus napib sobivaid ametikohti ning olemasolevadki on alatasustatud.

Noored vajavad võimalusi enda teostamiseks ja tõestamiseks. Tänapäevaste noorte otsustest sõltub see, millised on tulevikus meie riik ja ühiskond. Seepärast on oluline neid igati toetada. Igapäev peaks tänapäeval olema võimalus teha seda, mida ta tahab ning seal, kus ta tahab, sest ainult nii saab ta olla õnnelik.

Ilmselt tahavad noored tulevikus jätkuvalt välismaale minna ja selles pole midagi halba, kuid võiks olla midagi, mis neid Eestisse tagasi toob.

Noored otsivad enamasti materiaalset heaolu.

Neile on tähtis suhtlemine, huvitavad vaba aja veetmise võimalused ning toimiv ühistransport.

Seda kõike leiavad nad linnast. Maal elada soovivad noored on jätud tähelepanuta. Kui väiksemate asulate noortel oleks linlastega samaväärsed võimalused omandada haridust, leida tasuv töökoht, kättesaadavamad oleksid erinevad teenused, elaks maal palju rohkem noori.

Ma tahaksin tulevikuski maal elada, sest siin on rahulik, vaikne, ilus loodus ja värske õhk. Kuid ainult sellest mugavaks äraelamiseks ei piisa. Riik peaks rohkem propageerima noorte maale elama asumist ning toetama neid, kes sellise otsuse juba vastu on võtnud. **Ühiskonnas ei tohi tekkida hoiakut, et maal elavad ainult need, kes linnas hakkama ei saa.** Maapiirkondades tuleks arendada ühistransporti, luua uusi töökohti ning vaba aja veetmise võimalusi sarnaselt nagu seda tehakse linnas. Säilima peaksid tähtsamad teenused nagu arstiabi, politsei ja päästamet, sest just need tagavad maal elavatele inimestele, sealhulgas ka noortele, turvatunde. Kindlasti ei tohiks ära kaduda õppeasutused, sest koolide puudumine sunnib juba praegu paljusid peresid maalt linna kolima.

Täiesti vale on väide, et maakoolides antav haridus on linnakoolide omast kehvem. **Kui õpilane ise tahab õppida ning õpetajad on motiveeritud ja entusiastlikud, on kvaliteetne haridus garanteeritud.**

See, milline on noorte elu tulevikus, sõltub paljuski sellest, mida toetab riik ning keda soosib ühiskond. Võimalusi olla edukas ja õnnelik on noortel rohkem kui kunagi varem. Ometi pole kõik soovid ja unistused tänapäevalgi kergesti teostatavad ning nende elluviimise nimel tuleb rohkem vaeva näha. **Jääb ainult üle loota, et lähedased inimesed ja riik noorte otsuseid toetavad ning nende õnnestumisele kaasa aitavad.**

Silja Ratt
Gümnaasist

17-aastane Silja Ratt õpib Aravete Keskkooli 11. klassis. Ta on olnud aastaid oma kooli õpilasesinduse liige. Praegu aga võtavad autokool, õpilasfirma ja uurimustöö tegemine enamuse tema vabast ajast. Kui tekib veidi vaba aega, käib ta metsas jooksmas või suusatamas. Need on olnud tema hobideks juba aastaid. Tänavu võitis Silja Ratt Teeviida esseekonkursi.

KAS EESTIST SAAB MULTIKULTUURNE RIIK

Mart Rannut
Integratsiooni
Uuringute Instituudi
juhtivteadur

Multikultuursus ehk mitmekultuurilisus on postmodernsele ühiskonnale omane protsess või selle tulem, mille käigus toimub kokkupuude teise kultuuriga ja selle (osaline) omaksvõtt ning seostamine oma kultuuri vastavate nähtustega. See eeldab avatust teiste kultuuride (ja nende kandjate) suhtes ning oma kultuuri piisavat teadvustamist, et teiste kultuurilisi nähtusi mõista. Üldjuhul on tegu etnilise, keelelise, usulise või rassilise erisuse või varieeruvusega ühiskonnas, mida rahumeelselt aktsepteeritakse. Viimane eeldab ühiskonna sallivust ning austust ning riigilt vastavate standardite ja normide kehtestamist ja järgimist.

Multikultuursus on seotud ühiskondadega, mis hõlmavad eri kultuuridest pärit ning neid kultuure järgivaid rühmi, hõlmates nii regionaalset (linnad, asumid jm) kui ka institutsionaalset (ettevõtted, organisatsioonid, koolid) tasandit. Multikultuurne ühiskond ja riik ei tähenda siiski, et kõik elanikud selles peaksid olema multikultuurised, piisab, kui neist vaid osa on seda. **Oluline on, et ühiskonnas ei oleks kultuuripõhist eraldatust ning valitseks rahu. Vajalik on ka ühendav kultuuripõhi ja ühtne keel, milleks on vastava riigi keel.**

Tänapäeva ühiskond muutub tänu globaliseerumisele järjest multikultuursemaks. Meil on järjest rohkem võimalusi reisida, välismaal õppida ja töötada, samuti leiavad Eestimaal uue kodu mitmed spetsialistid teistest riikidest või siis abiellutakse eestlastega ning kolitakse siia elama. Kolmandaks kokkupuutevaldkonnaks võõrkultuuriga on meie elu ja tööd puudutavad teenused ja tooted, olgu selleks raamatud ja filmid, teleprogrammid, veebilehed, jututoad või mõned muud võimalused. Ennekõike puutuvad võõrkultuuridega kokku noored, kes oma kohta ja võimalusi otsivad ning selleks muude kultuuride ja nende kandjatega suhestuvad.

Kuigi Eestis on mitmeid etnilisi rühmi, ei anna Eesti praegu multikultuurse riigi mõõtu välja: kuigi meil on suur venekeelne kogukond, ei ole see veel keeleliselt ja kultuuriliselt piisavalt ühiskonda lõimunud. **Kultuuririkkusest saame rääkida vaid Tallinna tasandil, kus igapäevaselt on kasutusel mõnikümme kodukeelt ning eri kultuuritaustu on üle saja.**

Kultuurilist mitmekesisust peetakse tänapäeval positiivseks, erinevalt veel 70-ndatel aastatel levinud arusaamast ja defitsiiditeooriatest, mille kohaselt tuli erisused ühiskonna „sulatusahjus“ (melting pot) rahumeelse põhivoolu sulandumise kaudu kõrvaldada. Tänapäeval peetakse sellist kohandu-

misvormi assimilaatiivseks ning eelistatakse pigem „salatikausi“ või „kultuurilise mosaigi“ metafoore, mis viitavad ideele, et ka lõimuja lähtekultuur jääb püsima.

Nähtus ise on eripalgeline, sõltudes seda kirjeldavast ja edendavast ideoloogiast ning reguleerivast poliitikast. Eri maades on siin suuri tõlgenduseri- nevusi, alates formaalsest võrdõiguslikkusest kuni kestlikkuse tagamiseni, mis võib panna vastuvõtva- le riigile või omavalitsusorganile olulisi kohustusi. **Rakendatavad tegevused näevad ette kultuuride- vahelist kommunikatsiooni ja selle kaudu rühma- devaheliste pingete ja ksenofoobia vähendamist ning sallivust ja respekti teiste rühmade suhtes.** Teisalt on rõhk oma kultuuri, sealhulgas keele või usu, samuti tavade ja kommete säilitamisel.

Vastav ideoloogia asendas 19. sajandist domineerinud rahvusriiklikku ideoloogiat, mis põhines riigi, rahva ja keele ühtsusel ning kultuurilisel homo- geensusel ning kus vähemusrühmade võimalused kestlikule arengule olid piiratud. Mitmed kultuuri- teoreetikud seostavad liberalistlikku multikultuur- sust kolmanda põlve inimõiguste laiema levikuga, mis võimaldavad suuremaid õigusi just vähemusrühmade kultuuri- ja elukorralduses.

Kanada rahvuskonfliktide analüüsi alusel arendatud multikultuurne käsitlus muutus 1970-ndatel aastatel populaarseks ka Lääne-Euroopa rahvusriikides. **Viimastel aastatel on arusaamine siin tunduvalt teisenenud ning seni aktiivsed edendajariigid on oma poliitikat muutnud.** Põhjuseks on multikul- tuurse poliitika ebatõhusus immigrantide lõimimise- sel: järgmisse põlvkonda päranduv segregatsioon ja vastandumine põhirahvusele, olulise sotsiaalabi vajadus, immigrantide kuritegevus ning mõnikord ka terroristlikud ilmingud ei vasta unistusele rõõm- sasti koos elavatest eri kultuuride esindajatest.

Pärast Nõukogude Liidu lagunemist on rahvus- vähemuste kultuuride säilitamise eestvõitlejaks saanud Venemaa, eesmärgiks vene immigrantide- dest koosneva diasporaa õiguste suurendamine teistes riikides. Samas on selline poliitika muutunud ohuks põlsvähemustele, kes tihti sisserännan- nud araablastele, türklastele, hiinlastele ja vene- lastele arvuliselt alla jäävad. Ilmekalt on vastavat olukorda kirjeldanud Thilo Sarrazin oma raamatus „Deutschland schafft sich ab“. Tema statistilistel andmetel põhinev prognoos Saksamaa demograafilisest tulevikust on kaunis tume: põhielanikkonna vähenedes hakkavad järjest enam domineerima paljulapselised immigrantipäritolu elanikud, kes

aga haridusest ja tihti ka töötamisest lugu ei pea, eelistades sotsiaaltoetustest elamist. **Muide, Suurbri-tannias on tänapäeval immigrantipäritolu inimesi, kes on juba kolmandat põlve töötud.** Uuringud on näidanud, et üldjuhul pidurdab traditsiooniline mitmekultuurilisus majandusarengut ning vähendab ühiskonnas usaldust.

Lahenduseks pakuvad sotsioloogid uut arusaama multikultuursusest, mille kohaselt peavad etnilised vähemused kohaliku põhivoolu kultuuri, tavadid ja norme respektseerima ning need peavad ühiskonnas domineerima. Senine multikulti, nagu sakslased nähtust kutsuvad, on viinud immigrantid eksiarusaamale, et lõimumine, mis ei ole kunagi kerge, polegi vajalik: kohaliku keelt ei ole vaja õppida, oma kultuurilist käitumist pole vaja sobitada vastuvõtvas riigis aktsepteeritavaga ning kohalikke töekspidamisi ja väärtusi pole tarvis omaks võtta. Tulemuseks on getostumine, põhivoolule vastandumine ja segregatsioon, tekib „paralleelu”. **Muide, selle vältimiseks soovitatakse immigrantidele tõlkida nii vähe kui võimalik, et ei tekiks nn õpitud abitust.** Riigid ise on töötanud välja lõimumispoliitika, mis peaks tagama suurema sotsiaalse sidususe. See võib eri riikides hõlmata kohustuslikku keeleõpet, kohaliku ajaloo, väärtushinnangute ning riigi õigussüsteemi tundmist ning vastavaid kohustuslikke eksameid. Järjest enam kehtestatakse ka kultuurilisi piiranguid riietuses (burka) ja käitumises.

Noorsootöö on üheks kanaliks, mis valmistab noori ette multikultuurseks ühiskonnaks. Siin on oluline näha selles ressursi, mitte probleeme ega takistusi „normaalseks” eluks. See ei tähenda kõigi uute kultuurinähtuste kriitikavaba omaksvõttu, vaid avatust ning kartuse puudumist teiste kultuuride ees. Kuigi eestlased peavad ennast küllaltki sallivateks ja seda õigustatult, on mitmeski valdkonnas arenguks ruumi. Tuletagem kasvõi meelde meedias kostnud kartust mošee võimaliku ehitamise ees Tallinna või siis negatiivset suhtumist Lasnamäe õigeuskirikurajamisse. **Multikultuursuse üheks komponendiks peab olema Eesti riigi ja rahva, kultuuri ja keele väärtustamine.** Tegemist ei ole siin mitte natsionalismi (nii sildistavad meid need, kes pärast Nõukogude Liidu kokkuvarisemist siiani rahvusliku alaväärsuskompleksi all kannatavad), vaid eluterve patriotismiga, ilma milleta ei püsi ükski kultuur. Meie meedias esinevad väited, et meie riik, rahvas või keel on väike, annavad tunnistust, et ka meil leidub vähemuskompleksi all kannatajaid. Pealegi on väide üldjuhul ebakorrektn, nt **Euroopa Liidus on mitmed riigid meist väiksemad, rahvuse ja keele suuruselt oleme maailmas lausa esimese nelja protsendi seas.**

Samuti ei ole meil mingit kohustust kõiki võõrkultuuride nähtusi, tavadid, tooteid ja teenuseid omaks võtta, siin on igapähe õigus ise otsustada, mis on tema arvates väärtuslik ja mis mitte. Ka siin on nõustamine ja eelnev teave asjakohane, näiteks igasuguste New Age liikumiste ja muude uusususundite mõistmiseks oleks usundiõpetus koolides vajalik, kahjuks aga kardab osa lapsevanemaid seda ainet kui tuld.

Lõpuks juhiksin tähelepanu, et multikultuursus algab meie kõigi lihtsast viisakusest, mis võimaldab igapähe elada väärikalt ka siis, kui tema kultuur ehk teistele mõistetamatuks jääb.

Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

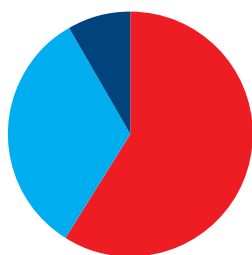
Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

Õigeusklikud kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane. Kirikud ei ole võimelised võtma vastu ühtegi kultuurilist muutust, mis ei ole nende traditsioonide ja väärtuste kohane.

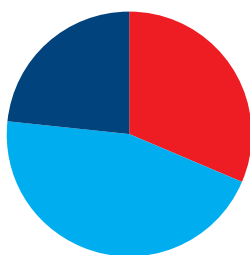
LAUR VASTFELD:

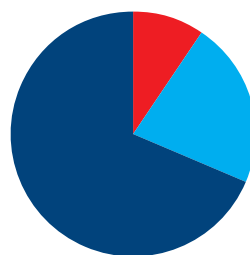
MULTIKULTUURSUSE AVALDUMINE NOORTE NÄGEMUSES

Kultuuriline,
keeleline erinevus

Etniline,
rahvuslik erinevus

Religioosne
erinevus

SAAREMAA NOORED NÄEVAD MULTIKULTUURSUSES NII OHTE KUI AHVATLUSI

2011. aastal toimus Euroopas palju murrangulisi sündmusi, mis tõid esile multikultuurse ühiskonna erinevad tahud. Need iseäralikud sündmused olidki peamiseks põhjuseks, miks Laur Vatsfeld viis mullu Saaremaa ühisgümnaasiumi abiturientide seas läbi multikultuursuse teemalise uurimustöö.

Erinevatele multikultuursust puudutavatele küsimustele (mida noored üldse peavad multikultuursuseks ja milline võiks nende meelest välja näha Eesti vabariigi tulevik antud teema kontekstis) vastas 73 abiturienti.

Enamik vastanute meelest väljendub multikultuursus peamiselt kultuuriliselt ning keeleliselt. Teisena peeti oluliseks etnilisi erinevusi. Üle poole vastanuist arvas, et kõige vähem avaldub multikultuursus religioosel tasandil.

84% abiturientidest hindas, et Eestis esineb veidi multikultuursust. Pea 90% vastanuist mainis riiklikul tasandil eri rahvuste, ennekõike venelaste, osatähtsust. Paljud tõid esile Tallinna kui peamist teiste kultuuridega kokkupuutumise kohta. Mainiti ka nn läänestumist ehk Eesti ning lääneliku kultuuri segunemist.

Autor võttis lähema vaatluse alla vene kogukonna Eestis. Ta leidis, et vene keele kõnelejate arvukuse tõttu pole neil otsest vajadust riigikeelt õppida, mis saab takistuseks elanike omavahelisele suhtlusele. Lisaks suhtlusbarjäärile peab autor palju suuremaks probleemiks seda, et noorte elu muutub Eestis üha keerulisemaks. Näiteks baseerub kõrghariduse omandamine suuresti eesti keelel. Kuigi on ka venekeelse õppega erialasid, ei laiene see võimalus kõikidele valdkondadele, ning ka õppekvaliteet ei pruugi olla sama hea kui eesti keeles. Kuid see probleem ei puuduta ainult haridust, vaid ka üldist riigikorraldust, leiab töö autor.

NOORED HINDAVAD END MULTIKULTUURSEKS

Autor uuris ka, kui multikultuurseks peavad abiturientid iseend ning palus oma seisukohta põhjendada. Ligikaudu 62% vastanuist pidas end multikultuurseks põhjendades seda võõrkeelte oskusega, huviga teiste kultuuride vastu ja tolerantsusega teiste rahvuste ning rasside suhtes. Lisati, et huvi aitavad kasvatada nii virtuaalmaailm kui ka välismaine muusika. Vastanud leidsid samas, et sallivus kestab ühiskondlikult nii kaua, kuni puudub konfliktiallikas.

Abiturientide käest küsiti ka seda, millised on nende arvates multikultuursuse hüved ja pahed. Paljud liigitasid positiivsete aspektide alla uute teadmiste hankimise, võõrkeelteoskuse paranemise ning silmaringi laienemise. Leiti, et see soodustab odavama tööjõu kasvu. Samuti pakkusid mitmed õpilased, et kooselu teiste rahvastega parandab eestlaste tolerantsust.

Peamise negatiivse aspektina nimetasid vastajad vaenu tekkimist erinevate rahvuste vahel. Leiti, et rassism ning üldine diskrimineerimine on eelkõige põhjustatud sisserändajate vähesest integreerumisvõimest ning enda kultuuri liigest peale surumisest. Paljud märkisid, et multikultuursus nõrgestab kohalikku kultuuri ja võib viia selle täieliku hääbumiseni. Ühes vastuses oli märgitud, et negatiivselt ei mõju riigis ainult kohalik multikultuursus, vaid seegi, mis toimub teistes riikides. Näiteks võib eestlastelegi mõni teine riik oma suhtumisega välismaalastesse tunduda kodumaast atraktiivsem.

Lõpuks uuris töö autor sedagi, milline võiks noorte meelest olla Eesti tulevikus. 58% vastanuist leidis, et Eesti ühiskonnas on piisavalt sallivust, kuid kardeti, et multikultuursuse kasv põhjustaks konflikte ning kaoks eesti rahva kultuur ja traditsioonid. Leiti, et Eesti rahvaarv on liiga väike, et lasta massiliselt võõramaalasi oma kultuuriruumi ja seepärast võiks elu jätkuda sarnaselt praeguse kogemusega.

31% vastanuist leidis, et Eesti võiks olla kosmopoliitsem. See parandaks eestlaste silmaringi, kasvataks sallivust ning aitaks lahti saada stereotüüpsetest eelarvamustest. 11% vastanute meelest on juba praegu Eestis multikultuursust liiga palju. Seda nähtust peeti tervikliku ühiskonna lõhenemise põhjuseks ning leiti, et see toob rohkem probleeme kui kasu.

Laur Vastfeld oli uurimustöö teostamise ajal Saaremaa ühisgümnaasiumi abiturient, praegu teenib ta aega Eesti kaitseväes. Uurimustööst tegi kokkuvõtte **Kaire Talviste**.

GOOGLE

TEHNOLOOGIATE KIIRE ARENG MUUDAB ÕPPIMISE LÕBUSAMAKS

Lehti Pilt
Tartu Ülikooli
elukestva õppe
keskuse haridusteh-
noloogiakeskuse
juhataja

Tehnoloogiad arenevad tänapäeval kiiresti ning ilmselt võimaldavad tuleviktehnoloogiad rohkem kui me hetkel arvata oskame. Mullu 23. oktoobril toimunud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja visiooniseminaril „Tehnoloogia areng ja tuleviku töökoht“ tõdeti, et lähitulevikus muudab tehnoloogia oluliselt meie käitumisharjumusi, loob seninägemata võimalusi ning muutub järjest inimsõbralikumaks. Samas on õppimine ja õpetamine olnud suhteliselt konservatiivne protsess ning pole põhjust eeldada, et lähiajal selles kardinaalseid muudatusi oodata oleks.

MUUTUVAD TEHNOLOOGIAD

Tehnoloogia areng on eelkõige laiendanud õppimiskohtade võimalusi. Arvuti vahendusel õppimine toimus vähese internetileviku pärast algselt peamiselt arvutiklassis või kodus. Et kodus oli internetiühenduse kiirus aeglasem, oli piiratud suuremahuliste videofailide vaatamine. Praegu on võimalik kasutada internetti üha enam, vähenenud on andmemahust tulenevad piirangud, ühendus on kiirem ning tänu kõigele sellele saab õppetöös kasutada videoid, mängu ning tekitada virtuaalseid klassiruumi.

Nutitelefonide, väikeste tahvelarvutite ning Wi-Fi laia leviku toel on õppimine suundunud ruumidest väljapoole. Õppida saab bussis või autos ühest kohast teise sõites, välikohvikutes ja parkides viibides jne.

Ühes õppimiseks on hakatud üha enam kaasama GPS-seadmeid. Süle- või pihuarvutite ning mobiiltelefonide GPS-liidesed võimaldavad õpetajatel korraldada orienteerumismänge (tuntud on näiteks geopeitus ja Kollane nool), korraldada keskkonna kaardistamist (nt koosluse kaardistamine, liikide leiukohad jm) ning anda lastele koduloolisi ülesandeid (nt kodukoha kultuuri-loomulise kaardi koostamine). M-õppevahendite

kiire areng on muutnud ja muudab ka edaspidi üha enam õppeprotsessi. Õppija muutub mobiilsemaks ning pidevalt uuenevad vahendid võimaldavad teemakäsitlusi laiendada.

E-ÕPIKUD

Digiajastul, kui meid aitavad kerged tahvelarvutid, e-lugered ja mobiilne internet, muutuvad ka raamatukogud üha digitaalsemaks. E-õpikud on juba praegu olemas ja nende levik aina kasvab. Kaasaegse e-õpiku näol pole tegu pelgalt paberõpikute digitaliseeritud PDF-failidega, vaid spetsiaalselt kujundatud/loodud interaktiivsete õppematerjalidega, mis sisaldavad lisaks tekstile ja staatilistele piltidele ka animeeritud jooniseid, audio- ja/või videoklippe.

Lisaks lugemisele saab e-õpikus teha ka elektroonseid märkmeid, enesekontrolli (harjutused, enesekontrolli küsimused, mõtlemisülesanded) jne. Seega on e-õpikud pigem nagu digitaliseeritud töövihikud, mis abistavad õppijaid iseseisval õppimisel. Kui rääkisin oma 13-aastasele tütrele e-õpikutest, läksid ta silmad vaimustusest särama. Ta leidis, et e-õpikute korral ei peaks ta enam rasket koolikotti kooli kaasa tassima, sest piisaks vaid väikesest ja kergest iPadist. Õppijad on e-õpikuteks kindlasti valmis. Ent, kas ka teine osapool ehk e-õpikute koostajad ja õpetajad?

PILVETEHNOLOOGIAD

Üha enam kasutatakse pilvetehnoloogiasid. Tarkvara ei pea endale arvutisse installeerima, vaid saab kasutada veebipõhiseid rakendusi, mis paiknevad keskserverites. Veebipõhised rakendused on kasutajasõbralikumad ning võimaldavad kasutajal kulusid kokku hoida. Samas võib kasutajal tekkida küsimus, kas teenus on jätkusuutlik ja kas on tagatud andmete säilitamine. Veebipõhiste rakenduste levimuseks näideteks on ühiskirjutamisvahend Google

Docs, sotsiaalvõrgustik Facebook, pilditöötlusvahend Pixlr, ajurünnaku vahend Tricider, veebipõhine kord-tahvel Corkboard jms. Veebipõhiseid rakendusi saavad ka õpetajad kasutada õppetöö mitmekesisemaks muutmisel.

Tulemas on ka haptilised tehnoloogiad, mille abil saab õpiotstarbelistesse simulatsioonidesse kaasata lisaks kuulmis- ja nägemismeele ka kompimismeele. Haptilise tehnoloogiaga saab luua arvutis kolmemõõtmelisi objekte, tundes samal ajal tõelisi puuteaistinguid.

GOOGLE – PROJECT GLASS

Kümme ja rohkem aastat tagasi näidati filme tulevikust, kus inimesed kandsid röntgenvaatega prille, mis näitasid erinevaid andmeid sihtmärkide kohta. Toona tundus see ulme. Tänapäeval on see peagi reaalsuseks saamas.

Google töötab sellise projekti kallal nagu „Project Glass”, mille tulemusena saavad inimesed endale soetada igapäevaste toimetuste juures abistavad prillid. Prillidesse on integreeritud kaamera ja mikrofon ning nende abil saab kogu aeg olla internetiga ühenduses. Näiteks kui saabub uus e-kiri, siis ilmub selle kohta vaatevälja teade ning prillidest saab kirja lugeda ja sellele häälkäsklustega vastata. Samamoodi on nende prillidega võimalik Google Maps’i abil navigeerida. Juhised ilmuvad silme ette, segamata auto juhtimist või kõndimist. Tänu integreeritud kaamerale ja mikrofonile on võimalik sõpradele ja tuttavatele näidata otseülekandena kohta, kus viibitakse – olgu selleks üritus või põnev sporditegevus. Samamoodi saab jäädvustada hetki, tehes pilte ilma telefoni või foto-kaamerat taskust välja otsimata.

Kõik need võimalused leiavad kindlasti rakendust ka tulevikuõppes. Google prille saab kasutada rühmatööna tehtava video salvestamiseks, digitaalse õppematerjali lugemiseks ilma arvutita või võõrkeelt õppides (tõlked ilmuvad lugedes silme ette).

MUUTUVAD MEETODID

Viimasel ajal räägitakse ühe enam sellest, millised on tulevikutöö võtmeoskused, mis on vajalikud lisaks ametialastele oskustele. E-õppe pakkumisega saame õppijates arendada mitmeid oskusi, mis on vajalikud tulevikutööga toimetulekuks: enesejuhtimisoskust, mõtestamise ja analüüsimise oskust, loovat mõtlemist, uue meedia kirjaoskust ning virtuaalse koostöö tegemise oskust.

Et uue põlvkonna suhtlemine nii vabal ajal kui ka tööalaselt toimub üha rohkem arvuti vahendusel, siis on vaja arendada õppijate arvutipõhise suhtlemise ja koostööoskusi. Selle asemel, et lasta kodutööd sooritada üksi, võiks pakkuda rohkem rühmatööd. Veebipõhise rühmatöö tegemise oskused on vajalikud kaasaegses tööelus toimetulekuks.

Veebipõhine õpikeskkond pole pelgalt õppematerjalide ülespanemise koht. See võimaldab ka õppijate vahelist suhtlemist. Veebipõhised õpikeskkonna suhtlemisvahendid on foorum, postkast, jututuba ning valge tahvel. Üha enam levivad nn virtuaalsed klassiruumid, kus suhtlus käib reaajas audio ja/või videopildi vahendusel. Eriti kasulik on sellise virtuaalse klassiruumi kasutamine keeleõppes suulise kõneoskuse arendamisel.

Tulevikutöö jaoks vajalike oskuste arendamiseks võiks õpetajad kasutada erinevaid aktiivõppemeetodeid – nt mõistekaardi loomist, ajurünnakut, debatti, pressikonverentsi, e-portfolio loomist, veebipõhiseid seminare jms.

Peale on tulnud arvutimängude harjumusega põlvkond, kellele on oluline, et lisaks meelelahutusele saaks nad mängu kaudu omandada uusi teadmisi. Õpetajad võiksid õppetöös seepärast kasutada enam simulatsioone ning õpiotstarbelisi arvutimänge. Mängude õppetöös kasutamisel on olulise tähtsusega sellele järgnev mõtestatud arutelu (nn debriefing), analüüsimaks, milline oli enesetunne mängu jooksul, mida õpiti, milliseid vigu tehti, mida peaks järgmisel korral teisiti tegema, kuidas saaks õpitut rakendada jne.

E-õppes kasutatavate õppemeetodite planeerimisel võiks õpetaja mõelda, kuidas õppijad saaks oma oskusi ja mõtteid tehnoloogiliste lahenduste abil visualiseerida ning tehtud töid sotsiaalmeedias esitada. Näiteks võiks lasta teha kodutöö koomiksina, kasutada selleks veebipõhist koomiksitemisvahendit ning esitada töö Facebookis rühma lehel. Seeläbi arendatakse loovust, tehnoloogiate kasutamise oskust ning uue meedia kasutamise kirjaoskust.

Lõpetuseks Kello (2002) ütles: „Õppimine olgu lõbus, ärgu käigu viha ja vaevaga”. Tehnoloogiate laialdasem kasutamine õppetöös ning mitmekesisemate meetodite kasutamine võimaldavad kindlasti õppimise lõbusamaks muuta ning ühtlasi valmistada õppijaid ette tuleviku tööeluga edukaks toimetulemiseks.

„VÄÄRTUSTA TULEVIKKU“ SEMINARIDEL ÕPIVAD NOORED EESMÄRKE SEADMA

Maario Laas

JCI Haapsalu juhatuse liige, ettevõtja ning konsultant, „Väärtusta tulevikku“ koolitusprogrammi looja ja koolitaja

Viimastel aastatel on avalikkuses tõstatunud küsimus, kas Eestis elavad inimesed on küllalt ettevõtlikud ja mida saaks ettevõtlikkuse suurendamiseks ära teha. See küsimus puudutab nii abituriente kui tudengeid, samuti tööelisi inimesi, eriti neid, kes viimastel aastatel on töötuks jäänud. Riiklike programmidega püütakse inimesi kujundada ettevõtlikumaks ning püütakse erinevate koolitusprogrammide abil töötajaid ettevõtjaks muuta. Kahjuks pole nendest tegevustest hoolimata töötuse määr oluliselt vähenenud. Argumendid nagu hakake ettevõtjaks, sest sel moel täidate rohkem riigikassat, või et ettevõtjaks olemine on kasulik, pole sisulised. **Ettevõtjaks ja ettevõtlikuks kasvatakse ning kujunetakse elu jooksul, kui kujunetakse.** Kedagi pole võimalik ettevõtjaks teha ei koolituse ega ka muu seltskondliku koosolemise tulemusena. Inimene saab nii ettevõtlikuks kui ettevõtjaks kujuneda juhul, kui selleks on loodud vajalikud eeldused.

Kõnealuseid eeldusi on palju, ent üheks väga tähtsaks komponendiks, millele meie oma seminaridel keskendume, on eesmärgipärane ja analüütiline mõtlemine. **Eesmärgita inimene ei saa olla edukas ettevõtja. Eesmärk, kui kujutlus tulevikust, mille nimel tegutsetakse, on oluline edukuse ehk tulemuslikkuse eeldus. See kehtib nii õppimise kui ka töötamise osas.** Nii nagu on sportlasel eesmärk saavutada teatud tulemus, nii peaks ka meil ülejäänutel olema elus siht, mille poole püüelda. Fikseeritud eesmärk loob selguse ning on abiks erinevate valikute tegemisel.

Ühe tähtsaima ülesandena võiks kool aidata noorel jõuda tasemele, kus ta suudab eristada eesmärki ja vahendit. **Inimene peab saama aru, et õppimine pole eesmärk omaette, vaid vahend, sest teadmisi omandatakse millegi jaoks. Lisaks teadmistele on vaja ka oskusi ning kogemusi, mis kõik koos mõjus kujunevad väärtuseks.**

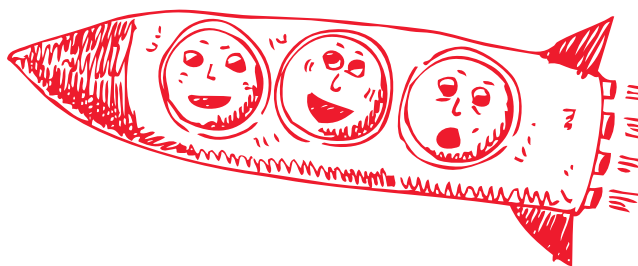
Me peaksime püüdlema selle poole, et iga noor jõuaks arusaamiseni, mida ta võiks elus saavutada ning aidata tal püstitada oma elu eesmärki. See ei pea olema midagi jäädavat ja muutumatut, ent

võiks siiski olla esimene majakas sihipärasel tegutsemisel. Eesmärkide saavutamise nimel süsteemselt ja järjepidevalt tegutsedes võime eeldada, et meie tulevik kujuneb väärtuseks, et meie elu ja aeg on väärtuslikult sisustatud.

Fikseeritud eesmärgi korral saame valida sobivad vahendid selle saavutamiseks. **Tegevus omandab väärtuse juhul, kui see on suunatud millegi saavutamisele.** Vastasel juhul me eksleme nn pimeduses, mis üldjuhul ei too inimesele rahulolu ei enda ega ka teistega, ning sihtpunkt kuhu me nii jõuda võime, võib olla teadmatust „paigas“.

Olles kohtunud enam kui 1300 abiturientidega ning hiljuti gümnaasiumi lõpetanud noorega, tekkis kindel veendumus, et **paljud noored vajavad abi oma eesmärkide ja sihtide seadmisel.** Sellest tingituna oleme koostöös Arengufondi ja Eesti Ettevõtlike Noorte Kojaga (JCI) otsustanud jätkata projektiga „Väärtusta tulevikku“ aastani 2020. Oleme alustanud läbirääkimisi ka teiste partneritega nagu Infotehnoloogia Liit, Kaubandus- ja Tööstuskoda jpt. **Soovime luua „Väärtusta tulevikku“ seminarist süsteemse programmi,** kus neljatuunnise seminari käigus saavad noored ülevaate eesmärgipärasest mõtlemisest, eesmärkide seadmisest, otsustamisest ning osalevad nii ühises grupitöös kui selle tulemuste esitlemisel. Selle pinnalt tõusevad esile ka vajadused jätkuseminaride teemade osas. Järgnevad aktiivsed mõttevahetused ning rühmatööd. Nii saavad näiteks infotehnoloogiast huvitatud just sellele teemale pühendatud jätkuseminaril osalemise võimaluse. Lisateavet saab sellegi kohta, kust edasisteks valikuteks tuge leida.

Analüüs ja tulevikku vaatamine annavad noorele võimaluse hinnata oma hetkeolukorda, millised on pingutust nõudvad väljakutsed, milline on tema liikumissuund ja plaanitud tegevuste tulem. See aitab tal teha oma esimesi samme soovitud suunas. Püüame koos leida tugevusi, mida noor pole enda juures märganud ning jõuda selgusele, kuidas on võimalik kujundada tulevikku oma taht-

mise järgi. Noorel on oluline mõista, et tegelikult ei saa muuta. Küll aga on võimalik luua erinevaid eeldusi, mille koostööl võib kujuneda meie tulevik ootuspäraseks. Peame arvestama asjaoludega, mis loovad tänase päeva ning võimalikkuse ehk selle osa, milliseks võib meie tulevik kujuneda. **Noor õpib ühtlasi oma eesmärgi korrigeerima ning vajadusel tulevikuks uusi tähiseid panema.**

Eelnevat kokku võttes: oleme seadnud eesmärgiks aidata kaasa osalejate arengule ja õnnelikuks inimeseks kujunemisele. Me aitame noortel orienteeruda neid ümbritsevas keskkonnas, toetame neid eesmärkide seadmisel ning nende saavutamiseks vajalike eelduste loomisel.

99% meie seminaridel osalenuist on pidanud saadud teavet enda jaoks väga oluliseks ja seminari positiivseks sündmuseks. Nad on märkinud, et meie lähenemine on neile uus. Seda ilmselt põhjusel, et **meie eesmärk pole noortele uute teadmiste jagamine, vaid olemasolevate teadmiste korrastamine.** Olles kohtunud valdava enamusega neist noortest, võin ma öelda, et neis kõigis on potentsiaal oma elu unistus realiseerida, kuid nad ei tea, kust täpselt alustada. See nõutus tekitab segadust ja seepärast on neil ka keeruline valikuid teha.

Viimastel seminaridel on koolid avaldanud soovi, et ka õpetajatele ja noorsootöötajatele korraldataks midagi sarnast. Nii õpiksid nemadki noorele isikliku eesmärgi leidmisel ja õigete valikute tegemisel rohkem toeks olema. **Õpetajad ja noorsootöötajad on pere kõrval noorte peamised abilised valikute tegemisel.**

Kahe aasta jooksul oleme külastanud 35 erinevat gümnaasiumi, käesoleva aasta alguses on kokkulepped sõlmitud juba 10 gümnaasiumiga. 2014. aasta kevade lõpuks soovime külastada kõiki gümnaasiume Eestis. Küsimus seisneb vaid selles, et kuhu minna kõigepealt. Praegu oleme rõhu pannud nn Eesti äärealade koolidele, aga oleme käinud ka nii Tallinna kui Tartu koolides. Püüame oma plaane seada nõnda, et kõik õpilased saaksid vähemalt korra meie seminaril osaleda.

INFOKAST:

„Väärtusta tulevikku” projekt algas 2011. aasta kevadel. See toetab nii isiklikus kui ühiskondlikus plaanis noorte eesmärgipärase mõtlemise kujunemist. Projekti tulemusena gümnaasiuminoored:

- tunnevad huvi ühiskondlike protsesside, Eestis ja maailmas toimuva vastu (uurivad ise ja räägivad kaasa);
- oskavad näha võimaluste paljusust;
- julgevad teha (uusi) valikuid (mitte ei sammu käidud radu, sest nii on turvalisem) ning analüüsida nendega kaasnevaid võimalusi ja ohte;
- oskavad näha isiklike valikute seoseid laiemate sotsiaalmajanduslike protsessidega.

Huvilised, kes soovivad meiega kohtuda võiksid meie koordinaatoritega ühendust võtta. Telefonil 55 651 870 või e-posti aadressil katrekatre@gmail.com Meie veebiaadress on www.tulevik.jci.ee, teavet leiab ka aadressil www.facebook.com/minutulevik

MARTIN SEPP:

“MINALEIDJA” PROJEKTJUHTIMISE KOGEMUS JA KARJÄÄRIVALIK ÜHE HOOBIGA

Martin Sepp
“Minaleidja”
projektijuht

Üleilmse kriisi taustal on Eestil päris hästi läinud: majanduses on näha kasvu ja näib, et meil läheb oma eeskujudest, kõrgelt arenenud riikidest, paremini. Selle positiivse mõtte taustal on aga üks kriisi pikaajalisi mõjusid veidi varju jäänud. Nimelt, noortel pole tööd.

Ülekuumenenud majanduse jahtudes võitlevad ettevõtted ellujäämise nimel. Tööturul maksab kogemus, mida noortel sageli ette näidata pole. Sel põhjusel kujunesid meeleavaldused Lõuna-Euroopas noorte peamiseks väljundiks, sest muud neil seal väga teha polnudki. Enamus peresid toetasid oma raskustes võsukesti. Võimalik, et olude paraneedes sarnane sõltuvussuhe jätkub ja paljud noored jäävadki pere juurde oma lapsepõlve pikendama. The Economist¹ kirjutab mahajäetud noorte põlvkonnast, kelle puhul pole töötuse mõju lihtne aritmeetiline tehe, vaid see tähendab pöördumatut elukvaliteedi langust, mis avaldub kogu eluea jooksul. Kes peaks selles osas midagi ette võtma?

ALGUSES PAISTIS PÄIKE

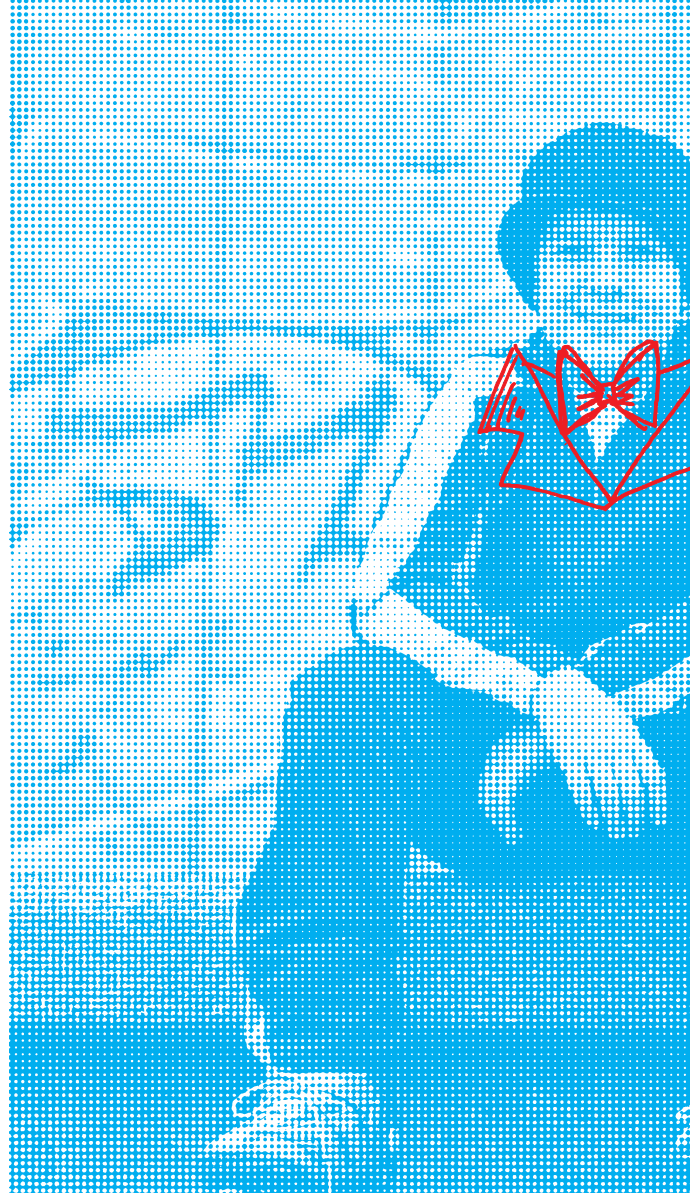
“Minaleidja” projektiidee sündis ühel päikeselisel kevadpäeval 2011. aasta algul AIESECis. Osalesin seal 24-tunnisel üritusel, kus otsiti lahendusi ühiskonna aktuaalsetele probleemidele. Ühe probleemina tõstatus noorte otsustamatus: paljud meie sõbrad ja tuttavad vahetasid ülikoolis eriala. Selgus, et tegelikult noored ei tea, kuidas elukutset valida.

Lahendusena mõtlesime keskkoolinoortele korraldada vastavasisulise laagri. Meie eesmärgiks oli soov aidata osalejatel end tundma õppida ning selgitada välja oma tugevused ja nõrkused. Soovisime laagritegevuse käigus uurida õppimisvõimalusi nii Eestis kui välismaal. Esinejate ülesandeks oli enda lugude toel aidata osalejatel suuremalt unistada ja näidata, et hea tahte korral on kõik võimalik.

Projektiidee leidis Tartu AIESECis toetajaid. Kandidateisin projektijuhi kohale ning osutusin valituks. Sügisel värbasime AIESECi uued liikmed, kelle hulgas valisin meeskonnaliikmed. AIESEC toetas meid igakülgsest. Isiklikult lõin selles projektis kaasa, et maailma veidi paremaks muuta ja projektijuhtimise kogemust saada.

RASKUSED, MIDA EI OSANUD ETTE NÄHA

Laagri toimumisajaks valisime 2012. aasta suve, toimumiskohtadeks esialgu Viljandi ja Võru ning sihtgrupiks keskkoolinoored.

Me ei osanud ette näha, kui raske on leida osalejaid. Vaid 4% infotundidel käinuist pani end laagrisse kirja. Raadio, ajalehtede, Facebooki-kampaania, e-kooli infokirjade, plakatite ja tutvuste kasutamise tulemus oli nullilähedane. Loodetud 60 osaleja asemel saime lõpuks kirja 25.

Esialgselt edukalt alanud rahakogumine muutus järjest raskemaks. Saime toetuse Euroopa Noortelt Noortealgatuse alaprogrammist. Kolmelt teiselt fondilt saime eitavad vastused. Erasektorist toetasid meid Viljandis Print Best, Centrum Hotell ning Mulgi Reisid.

Rahastuse ja osalejate nappuses olime sunnitud oma plaane kokku tõmbama ja korraldama vaid ühe laagri ning sedagi seminarilaagri vormis. Toimumispaigaks valisime toetajate ja enamiku osalejate asukohast lähtuvalt Viljandi linna.

ÕPPEPUNKTID

Seminaripäevad olid pikad ja põhjalikud. Alustasime hommikul kell 9 ja lõpetasime õhtul kell 20. Mitteformaalses õppekeskkonnas olid koolitajateks noored vabatahtlikud Singapurist, Brasiiliast, Ungarist ja Ukrainast. Nad tõid osalejatele koju kätte tükikesi maailmast. Esinesid ka Eesti koolitajad.

Ajakava oli mitmekesine ja ettekanded vaheldusid interaktiivsete töötubadega. Rakendasime uudseid

IT-lahendusi. Skype`i vahendusel toimunud koolitus ei õnnestunud aga kõige paremini, sest osalejate tähelepanu hajus ja tagasisidena kuulsime, et esineja reaalne kohalolu oleks mõtted paremini teemal aidanud hoida.

Arutlesime kutsehariduse ja kõrghariduse teemal, kaalusime Eestis ja välismaal õppimise võimalusi. Tutvustasime erinevaid välismaal õppimise ja praktika vahendamise programme. Külastasime kohalikke ettevõtteid ja tutvusime sealsete karjääri võimalustega. Toimus seiklusrännak metsas, mis oli sisustatud erinevate meeskonnaülesannetega. Saadud kogemust lahti mõtestades mõistsid osalejad, kui erinevad on nende kõigi vajadused ja kui oluline on juhi roll ning meeskonnasisene suhtlemine.

Kuigi seminarilaager oli meie projekti põhisündmus, siis sellega meie tegevused veel ei lõppenud. Lumepalliefekti käimalükkamiseks moodustasime osalejatest kaks neljaliikmelist meeskonda, kes omakorda viisid septembris Viljandis ja Võrus läbi noortele mõeldud karjääriplaneerimise päeva.¹

PROJEKT PROJEKTIS (JÄTKUPROJEKTID)

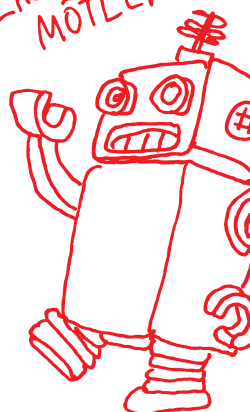
AIESECist oleme kaasa saanud põhimõtte, et vastutustundlik juhtimine on maailmaparandamise kang, millega on võimalik piisavalt jõudu rakendades liigutada tervet planeeti. Kuidas õppida juhtimist? Sellele

vastaksin, et ise juhtides ja alustades enda juhtimisest. Seepärast tahtsime luua ka noortele korraldamis- või ettevõtmiskogemuse. Jätkuprojektidega levisid noored tulevikuplaneerimise mõttelaadi ja aitasid viia meie projekti mõtet enamateni.

Jätkuprojekte korraldavate noorte jaoks loime toetava keskkonna. Olime olemas, et neid suunata ja raskuste korral aidata. Tartu, Viljandi ja Võru kaudu ning meie töö vabatahtlik iseloom kindlustasid noortele aga piisavalt iseseisva kogemuse. Väljaõpe algas Tartus kahepäevase ettevõtmiskoolitusega, mis kulmineerus meeskonnajuhtimise ning detailse planeerimisprotsessiga. Sisu osas oli noortel valikuvabadus, ent huvitava kombel jõudsid mõlemad meeskonnad otsuseni, et soovivad korraldada põhiprojektile sarnase inspireeriva karjääriplaneerimise infopäeva. Suvine seminarilaager oli avaldanud nõnda võimsat mõju, et noored soovisid seda kogemust jagada.

Tagasisidena kuulsime, et meie projekt ületas osalejate ootusi ja nad jäid väga rahule. Küsiti, et kas saaks järgmisel aastal uuesti osaleda. Lumepall kogub vaikselt hoogu. Minu jaoks on hetkel fookuses insenerikraadi omandamine, kuid selle kõrvalt olen ikka leidnud aega kaasa lüüa sarnastes AIESECi projektides. Seda küll väikesemahulistes rollides. Näiteks käisin novembris Tallinnas "Noorus otsustab" seminare modereerimas. Kindlasti ei jää see minu viimaseks ponnistuseks maailmaparandamisel.

LAS MA
MÖTLEN!

Hannes Lents
ettevõtja ja
haridusentusiast

MIDA OOTAB TÖÖANDJA NOORELT?

Ettevõtete ja organisatsioonide vajadused on muutunud. Varemalt firma edu taganud uued tehnoloogiad ja vajalikud rahalised ressursid on tänapäeval kättesaadavad paljudele ning konkurent sellega ei edesta. Organisatsioonide edu sõltub töolistest, kes suudavad tehnoloogiaid oma ettevõtte vajadustest lähtuvalt edasi arendada ning samaväärsetest ressurssidest luua enamat.

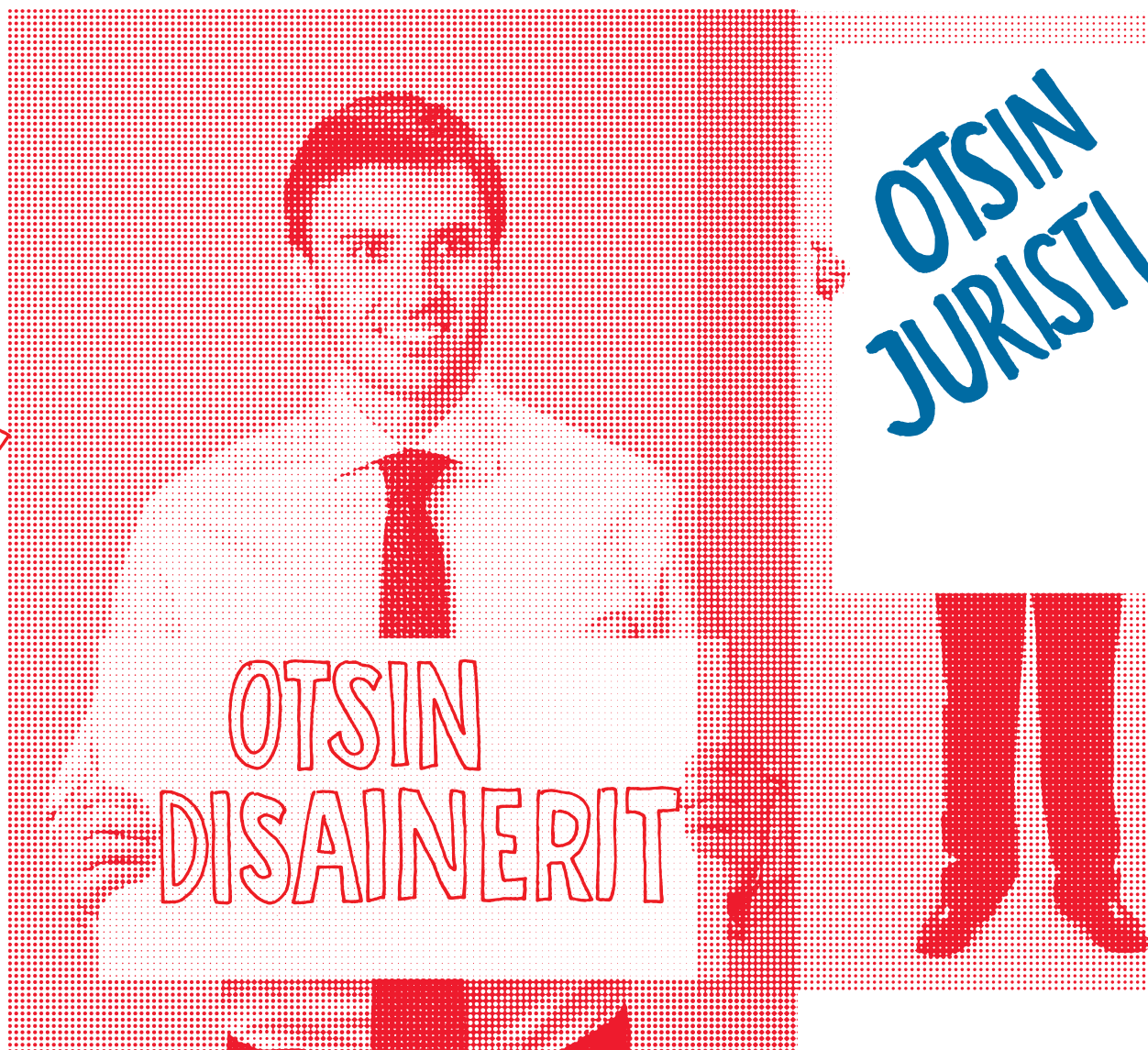
Headelt töötajatelt ei eeldata eluaegset lojaalsust, ent seda kõrgemad on nõudmised lühemal tööperioodil. Ettevõttele on kõige väärtuslikum inimene, kes teeb seda, mis talle meeldib ja milles ta on parim. Seetõttu on tööandja esimene nõue töötajale, et ta oleks leidnud oma kire ja talle meeldiks tema töö. Hea töötaja tunneb oma nõrkusi, oskab hinnata tugevusi, teab oma võimete piire ja seda, mida on tal tarvis endas arendada. Seejuures on ta julge ja enesekindel ning ei karda end panna uude olukorda, võtta riske ja vastutada.

Varem arvati, et head suhtlemis- ja sotsiaalsed oskused on töötaja puhul lisaväärtus ning äärmiselt vajalik vaid teatud ametites. Kaasaegsete ettevõtete ja organisatsioonide puhul, sõltumata valdkonnast, on see töötajate värbamise eeltingimuseks.

Sotsiaalsed oskused pole õpitavad ühe koolikursuse raames ega suuda neid selgeks teha ka tööandja. Sotsiaalsete oskuste areng saab alguse lapsepõlves ning jätkub kogu elu. Seda enam on tööandjal põhjust eeldada, et töötaja oskab hästi nii kolleegidega suhelda kui ka võhivõõrastega tutvust teha.

Globaliseerunud maailm, tööjõu vaba liikumine ning rahvusvaheline jaht talentidele seab tavapärasele suhtlemisoskusele isegi kõrgemad nõudmised. Töötajatelt eeldatakse, et nad on juba kogenud kultuuridevahelisi erinevusi, on sallivad ja mõistavad ning tulevad multikultuursetes meeskonnas hästi toime.

Kõigi nende teemadega pole tööandjal oma põhi-tegevuse kõrvalt, milleks on oma toote või teenuse arendamine, aega tegeleda. Seega, kui töötajal puuduvad vastavad omadused, on probleemi ilm-nemisel konflikti lahendamiseks vähe võimalusi. Sotsiaalsed oskused on tulemuslikuks ja konkurent edestavaks meeskonnatöök äärmiselt olulised, mistõttu iga ettevõtte vajab oma ridadesse just selliseid inimesi.

EDVARD LJULKO:

MIDA TEEB JA MIDA SUUDAB PAREMINI TEHA NOORSOOTÖÖ?

Kui ENLi nõukogu esimees Erki Kaikkonen mõne aasta eest ühiskondlikult aktiivsete noortega eluloolisi intervjuusid tegi, märkas ta paari huvitavat seaduspära. Neil oli võrreldes eakaaslastega parem enesetunnetus, tänu millele tundsid nad end kindlamini ja julgesid erineva. Kui noorel olid juhiomadused, siis need ka avaldusid, sest neil oli eneseteostuse kogemus. Ja muide – kõik uuringu raames intervjueritud aktiivsed noored olid osalenud huviringides.

Mõne aja eest kogunesid erinevate ametkondade ja kodanikeühenduste esindajad sotsiaalministeeriumisse arutama tulevaste eurovahendite kasutamist. Tööpuuduse vähendamise ettekande pidanud kõrge riigiametnik poetas ühel hetkel küsimuse: „Kuidas küll anda noortele töötutele juurde julgust?”

Tegu on tõsise küsimusega. Pikaajaline töötus esineb enamikul juhtudel koos mõne psühholoogilise või hingelise probleemiga. Näiteks madala enesehinnanguga, mis vähendab julgust proovida. Noorsootöö roll on tulevikus üha rohkem seotud nn NEET noorte (ingl not in education, employment or training) leidmise ja toetamisega. Alustades enda tundmaõppimisest ning usaldamisest ja lõpetades igapäevaste harjumuste, ettevõtlikkuse ja suutlikkusega teha koostööd

endast erinevate inimestega – mis on globaliseeruva maailma pluralistlikes ühiskondades vältimatult vajalik – seda kõike saab noor endas kasvatada noorsootöös osaledes.

Noorteühingutes ja noorsootöös osalenud noored tõstavad tihti esile, et tegu on keskkonnaga, kus on lubatud eksida (vastandina nende koolikogemusele). Eksimuste lubamine ja aktsepteerimine loob võimaluse arenguks, loovuseks ning riskide võtmiseks.

Mulle tundub, et mõnikord peaks me lubama ka üksteisele rohkem eksimist ja ka neist avatumalt rääkima. See teine pool on oluline, sest nagu ütles hiljuti ametisse astunud Tööinspektsiooni peadirektor Ain Noormägi: „Vigu võib teha, kuid ainult originaalseid.” Olen nõus Kristjan Pommiga Eesti Skautide ühingust, kes väljendas mõne kuu eest Postimehes veendumust, et me peaks õpetama noormehi (aga miks mitte ka tütarlapsi) end objektiivselt hindama. Noortega töötaja jaoks on oluline oskus, kuidas aidata kaasa adekvaatse enda ja reaalsuse tajumisele koos kõrge enesehinnanguga. Lähemal uurimisel võib selguda, et need eesmärgid pole tegelikult vastuolus. Mõlemad on elamise ja kohati lausa ellu jäämise eeldused.

Edvard Ljulko
koolitaja,
Eesti Noorteühenduste
Liidu noortepoliitika
nõunik

SPIKKER NOORSOOTÖÖTAJALE: VALDKONDLIKUD UURINGUD

Aune Lillemets
konverentsi
„Noored tulevikus“
sisujuht

„Noored tulevikus“ konverentsi ette valmistades kaardistasin noorsootöö valdkonda puudutavate uuringute maastikku. Ülevaade olulisematest uuringutest on siinkohal välja toodud mõttekaardi kujul.

See spikker on suunatud noorsootöötajatele, kes otsivad lisateavet oma valdkonda puudutavate arengute ja suundumuste kohta.

Konverents „Noored tulevikus“ toimus ESF Programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames. Konverentsi materjalid on kättesaadavad veebis: mitteformaalne.ee/nooredtulevikus.html

Enamik neist uuringutest on inglise keeles. Selguse huvides on mõttekaardil iga uuringu kohta välja toodud eestikeelsed märksõnad. Numbrid viitavad veebilehtedele, kus on võimalik tutvuda uuringute terviktekstidega. Lisaks on välja toodud mõned olulisemad tulevikutrende kajastavad veebikeskkonnad.

TRENDID LAIEMALT

Eesti Inimarengu Aruanne [1]	[1] kogu.ee/public/eia2011/EIA_2011.pdf
Kairos Future tuleviku-uuring: Aeg uueks paradigmaks [2]	[2] Time For a New Paradigm http://www.kairosfuture.com/en/publications/time-new-paradigm?pub=Time-For-a-New-Paradigm
Uusimaid trende kajastavad veebikeskkonnad [3]	[3] fututuba.ee trendwatching.com springwise.com

HARIDUS JA E-ÕPE

Õppimise tulevik – valmistumine muutusteks [4]	[4] The Future of Learning: Preparing for Change http://mitteformaalne.ee/assets/galleries/futurelearning_jrc66836.pdf http://www.youtube.com/user/Forlic2020?feature=watch
Õppimise tulevik – jätkusuutlikku arengut toetavad kompetentsid hariduses [5]	[5] Learning for the future: Competences in Education for Sustainable Development http://www.ensi.org/Publications/
Haridussüsteemide tulemuslikkus [6]	[6] Kuidas maailma tulemuslikumad haridussüsteemid on jõudnud tippu. http://www.hm.ee/index.php?048181
Õpetajate ning õpilaste suhtumine tehnoloogia kasutamisse klassiruumis [7]	[7] Õpetajate ning õpilaste suhtumine tehnoloogia kasutamisse klassiruumis http://itec.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=8f765dcf-3e88-444b-a684-d2958b3ed106&groupId=10136
Palju erinevaid e-õppe teemalisi uuringuid [8]	[8] http://www.elearningguild.com/content.cfm?selection=doc.1

NOORSOOTÖÖ KVALITEET

Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused [9]	[9] Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused http://mitteformaalne.ee/assets/ftpupload/noorsootootajate-uuring-2010.pdf
Euroopa noorsootöölase mitteformaalse hariduse ja koolituse kvaliteet [10]	[10] Euroopa noorsootöölase mitteformaalse hariduse ja koolituse kvaliteet http://mitteformaalne.ee/assets/files/Veebimaterjalid/kvaliteet.pdf
Euroopa noorsootöötajate kvalifikatsiooni ja professionaalsuse nõuete vahelised seosed [11]	[11] Kümme teesi Euroopa noorsootöö, kultuuridevahelise õppe ning sellises keskkonnas täis- ja osalise tööajaga töötavate inimeste kvalifikatsiooni ja professionaalsuse nõuete vahelistest seostest http://mitteformaalne.ee/assets/files/Veebimaterjalid/teesid.pdf
Ajalooline ülevaade Euroopa noorsootööst koos viidetega edaspidiseks [12]	[12] The history of youth work in Europe. Volume 2. Relevance for today's youth work policy http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Research/YK_Youth_Work_vol_2.pdf

NOORTE VAJADUSED JA HOIAKUD

Noorteseire teemal „noored ja noorsootöö“ [13]	[13] Noorteseire 2011: Noored ja noorsootöö http://www.entk.ee/sites/default/files/09_56_08_440_NSA_2011.pdf
Noorte vajaduste ja hoiakute uuring, Euroopa vaade [14]	[14] Understanding Youth http://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2311/UnderstandingYouth_OnlineVersion.pdf
Noorsootöö: näiteid ja tulevikunustust [15]	[15] In Defence of Youth Work- This is Youth Work: Stories from Practice http://www.indefenceofyouthwork.org.uk/wordpress/wp-content/uploads/2010/11/20252-Youth-stories-report-2011_4th-1.pdf
Andmekogu: uuringud noorte ettevõtlikkuse kohta [16]	[16] http://www.koda.ee/ettevotjate-esindamine-2/hariduspoliitika/ettevotmised/ettevotlusoppe-mottekoda/seotud-materjalid/

TÖÖHÕIVE

Noorsootöö roll noorte tööhõive soodustamisel [17]	[17] YOUTH EMPLOYABILITY DEVELOPMENT: THE ROLE OF YOUTH WORK http://www.entk.ee/sites/default/files/eng%20employability%20Talur.pdf
Käsiraamat: Noorsootöö ja tööhõive [18]	[18] NOORSOOTÖÖST JA NOORTE TÖÖHÕIVEST http://mitteformaalne.ee/assets/ftpupload/noorsootoo.pdf
Eesti noorte hinnangutest tööturule sisenemise võimaluste kohta [19]	[19] Eesti noorte hinnangutest tööturule sisenemise võimaluste kohta. http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=14290
Ülemaailmsed noorte tööhõive trendid [20]	[20] GLOBAL EMPLOYMENT TRENDS FOR YOUTH http://www.entk.ee/sites/default/files/Global%20employment%20trends%20for%20youth.pdf
Tuleviku töö 10 võtmeoskust [21]	[21] Future Work Skills 2020 http://cdn.theatlantic.com/static/front/docs/sponsored/phenix/future_work_skills_2020.pdf

MOBIILSUS

Noorte mobiilsuse trendid Euroopas [22]	[22] Youth on the move http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_319a_sum_en.pdf http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/292&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en
Vähemate võimalustega noored ja vabatahtlik töö välisriikides [23]	[23] Mobility of young people – Opportunities and obstacles for cross-border volunteering for young people, particularly with fewer opportunities http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/research/Seminars/2011_Youth_mobility

Ajakirja väljaandja:
Sihtasutus Archimedes
Euroopa Noored Eesti büroo
Koidula 13 a, 10125 Tallinn
tel 697 9236
faks 697 9226
euroopa.noored.ee
www.mitteformaalne.ee

Ajakirja MIHUS väljaandmist toetatakse
Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi kaasrahastamisel
elluviidavast programmist
"Noorsootöö kvaliteedi arendamine".
Toimetaja: Kaire Talviste
Keeletoimetaja: Erle Luuk
Kujundus: Kontuur Leo Burnett /Marge Nuggis
Trükk: Ecoprint AS

Haridus- ja Teadusministeerium

SUUR AITÄHH KÕIGILE,
KES KÄESOLEVASSE NUMBRISSE PANUSTASID

